

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Liz Kallas

**ETTEVÕTLUSTOETUSTE MÕJU ETTEVÕTETE
ARENGULE TARTU MAAKONNAS EASI
ETTEVÕTLUSTOETUSE NÄITEL 2016-2020**

**THE EFFECT OF FINANCIAL SUPPORT ON THE GROWTH
OF AN ENTREPRENEURSHIP ACCORDING TO
FINANCIAL AID BY EAS FROM 2016 TO 2020**

Juhendaja: Anne Põder, *PhD*

Tartu 2021

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51006		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Autor: Liz Kallas		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: Ettevõtlustoetuste mõju ettevõtete arengule Tartu maakonnas EASi ettevõtlustoetuste näitel 2016-2020			
Lehekülgi: 60	Jooniseid: 12	Tabeleid: 8	Lisasid: 2
Osakond / Õppetool: Majandus- ja sotsiaalinstituut ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: Arenguökonomika (S188) Juhendaja(d): dotsent Anne Põder, <i>PhD</i> Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu, 2021			
<p>Ettevõtlus on oluline tegur riigi majanduses, et see püsiks tugev ning stabiilne. Ettevõtlus aitab piirkonnal areneda ning mõjutab seeläbi elanike heaolu. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus toetab ettevõtjate projekte läbi nende poolt antavate ettevõtlustoetustega. Ettevõtlustoetust saavad nii alustavad ettevõtted kui ka tegutsevad ettevõtted, mille abil on võimalik ettevõtetel tootmist arendada, tõsta ekspordivõimekust, suurendada tööhõivet Tartu maakonnas ning seoses sellega soodustada ettevõtlusarengut Lõuna-Eestis.</p> <p>Töö eesmärk on selgitada välja EASi ettevõtlustoetuse mõju Tartumaal 2016-2020 toetusi saanud ettevõtete näitel. Toetuste mõju hindamiseks viidi läbi küsitlus Tartu maakonnas EASist ettevõtlustoetuste saajatega perioodil 2016-2020. Bakalaureusetöö koostamiseks on töö autor kasutanud peamiselt Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja Registrate ja Infosüsteemide Keskuse kodulehte ning Eesti Statistikaameti andmebaasi.</p> <p>Tartu maakonna ettevõtted, kes on saanud EASi toetust perioodil 2016-2020 peavad ettevõtlustoetusi väga vajalikuks ettevõtete arengu seisukohal. Ettevõtlustoetused avaldavad positiivset mõju piirkonna ettevõtete arengule, müügitulu kasvule ning uute töökohtade loomisele. Eriti olulised on ettevõtlustoetused kuni 5-aastaste ettevõtete jaoks ning mikroettevõtetele müügitulu kasvuks ja tootearenduseks. Võrreldes teiste tegevusvaldkondadega on EASi toetustel oluline roll just tööstusettevõtete tootearengu ja innovatsiooni toetamises.</p>			
Märksõnad: ettevõtlus, ettevõtlustoetused, ettevõtluskeskkond, EAS.			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51006		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Liz Kallas		Curriculum: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: The effect of financial support on the growth of an entrepreneurship according to Financial Aid by EAS from 2016 to 2020			
Pages: 60	Figures: 12	Tables: 8	Appendixes: 2
Department / Chair: Institute of Economics and Social Sciences			
Field of research and (CERC S) code: Econimics of development (S188)			
Supervisors: Anne Põder, <i>PhD</i>			
Place and date: Tartu, 2021			
<p>An entrepreneurship is an important factor within a country's economy, for it to remain stable. The idea of an entrepreneurship is to help the surrounding region grow financially and improve overall wellbeing. Enterprise Estonia or EAS was established to support projects by entrepreneurs by giving them financial support. This financial support is given to both starter entrepreneur and active entrepreneurs, with which they can improve their production rate, export possibilities, enhance employment within the Tarty County, which in turn supports entrepreneurship in Southern Estonia. The goal of this research is to see the effects of said financial support on entrepreneurship in Tartu from 2016 to 2020. In order to assess the impact of financial support, a survey was conducted in Tartu County with EAS recipients of business support in the period 2016-2020. For this bachelor's thesis, the author has mainly gotten information from the statistics of Enterprise Estonia and from Centre of Registers and Information Systems.</p> <p>Entrepreneurships in Tartu county, who have gotten support by EAS from 2016 to 2020 deem it very necessary for a business to grow. This Financial Aid has proven to be a positive effect on the region's growth, sales numbers and employment rates. Business grants for enterprises up to 5 years of age and micro-enterprises are particularly important for growth in sales revenue and product development. Compared to other</p>			

areas of activity, EAS grants play an important role in supporting product development and innovation in industrial enterprises in particular.

Keywords: entrepreneurship, financial support, business environment, EAS.

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	6
1. ETTEVÕTLUSE TOETAMISE ÜLDISED ALUSED.....	8
1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse olemus	8
1.2. Ettevõtluskeskkond ja ettevõtluse toetussüsteem	14
1.3. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse olemus ja saadavate ettevõtlustoetuste liigid...	20
2. TARTU MAAKONNA ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE SIHTASUTUSE ETTEVÕTLUSTOETUSTE ABIL 2016-2020.....	26
2.1. Tartu maakonna ettevõtluse üldiseloostus	26
2.2. Uuringu metoodika	29
2.3. Vastajate iseloostus.....	32
2.4. Toetuste taotlemise mõju	37
2.5. Vastajate ettepanekud	43
2.6. Järeldused	44
KOKKUVÕTE.....	48
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISAD	55
Lisa 1. küsimustik ettevõtjatele, kes on saanud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest ettevõtlustoetust	56

SISSEJUHATUS

Eesti majanduslik areng on tihedalt seotud ettevõtlusega. Ettevõtlus aitab piirkonnal areneda ja on oluliseks teguriks majanduslikul edukusel. Käesolevas töös vaadeldakse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (edaspidi EAS) ettevõtlustoetuste mõju. Bakalaureusetöö teema on aktuaalne, kuna EASi abiga saavad ettevõtlustoetust nii alustavad ettevõtted kui ka tegutsevad ettevõtted. Ettevõtlustoetuste abil on võimalik ettevõtetel tootmist arendada, tõsta ekspordivõimekust, suurendada tööhõivet Tartu maakonnas ning seoses sellega soodustada ettevõtlusarengut Lõuna-Eestis. Paljud varasemad uuringud on toonud välja ühe suurema probleemina ettevõtlusega alustamisel ja ettevõtete arendamisel finantsressursside olemasolu. Ettevõtlustoetused on üheks võimaluseks ettevõtlusega alustamisel ning vajalikud ka juba tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime suurendamisel nii Eestis kui ka välisurul.

Bakalaureusetöö eesmärk on EASi ettevõtlustoetuse mõju välja selgitamine Tartumaal 2016-2020 toetusi saanud ettevõtete näitel.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- selgitada ettevõtja ja ettevõtluse olemust;
- iseloomustada ettevõtluskeskkonda ja ettevõtluse toetussüsteemi;
- ülevaade EASi olemusest ja saadavatest ettevõtlustoetuste liikidest;
- koostada ankeetküsitlus EASilt ettevõtlustoetuste saajatele, et hinnata toetuste saajate karakteristikuid, toetuste mõju ja kättesaadavust;
- viia läbi ankeetküsitlus Tartu maakonna EASi ettevõtlustoetusi saanud ettevõtete hulgas perioodil 2016-2020;
- analüüsida, kuidas ettevõtete karakteristikud, valdkond mõjutab toetuste taotlemist, toetuste taotlemise eesmäärke ja mõju, sh COVID-19 mõju ettevõtlusele;
- teostada uurimistulemuste analüüs.

Uurimisülesannete lahendamiseks kasutati materjali raamatutest, arengukavadest, veebilehtedelt ning samuti kasutati EBSCO andmebaasist leitud võõrkeelseid teaduslikke artikleid. Empiirilises pooles on olulisteks allikateks Statistika Andmebaas ja EASi kodulehelt. Bakalaureusetöö raames viidi läbi põhjalik uuring Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu ettevõtete toetuse saamise ja kasutamise kohta Tartu maakonnas perioodil 2016-2020. Uuringu andmed saadi EASi ja Registrate ja Infosüsteemide Keskuse kodulehelt. Viidi läbi küsitlus 2016-2020 toetust saanute hulgas. Küsitlusandmeid on statistiliselt analüüsitud ning tulemuste esitamiseks kasutati sagedus- ja protsentjaotusi.

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad veel alapeatükkideks. Teoreetilises osas antakse ülevaade mõistetest nagu ettevõtja ja ettevõtluse olemus. Samuti annab bakalaureusetöö ka ülevaate ettevõtluskeskkonnast ning ettevõtluse toetussüsteemist. Teoreetilises osas käsitletakse veel Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse olemust ning saadavatest ettevõtlustoetuste liikidest. Bakalaureusetöö empiirilises osas iseloomustatakse kõigepealt Tartu maakonna ettevõtlust, annab ülevaate kasutatavast meetodikast ning andmetest. Autor toob välja Tartu maakonna ettevõtete seas läbiviidud uuringu küsitluse tulemused (vt Lisa 1).

Bakalaureusetöö koostamisel on kasutatud Eesti Maaülikooli 2017. aasta üliõpilaste kirjalike tööde vormistamise nõuete juhendit.

1. ETTEVÕTLUSE TOETAMISE ÜLDISED ALUSED

1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse olemus

Ettevõtluse ajalugu on pikk. Uute ärivõimaluste leidmine ja ärakasutamine majandusliku tulu saamiseks on inimtegevuses olulist rolli mänginud antiikajast alates. Läbi aegade on mõisteid "ettevõtja" ja "ettevõtlus" käsitletud väga erinevalt (Miettinen, Teder 2006: 7). Ettevõtlus on igasugune majandustegevus, mille eesmärgiks on tulu saamine kauba tootmise või teenuse osutamisega (Laas 2001: 17). Teised autorid on toonud välja, et mõiste ettevõtlust on teoorias defineeritud ka kui protsessi, kus vajaliku aja ja pingutuste ning riskimisega luuakse väärtusi ja isiklikku rahulolu. Ettevõtlusprotsess algab üldiselt uute ideede otsinguga, millele järgneb äriplaani koostamine, ressursside vajaduse hindamine ja nende leidmine ning organisatsiooni ja juhtimise korraldamine (Kallam jt 2003: 11).

Äriorganisatsioonide tegevuse tulemused sõltuvad palju inimestest, kes on organisatsiooni eesotsas, need on ettevõtjad ja juhid, kellest sõltub nii organisatsiooni algatus kui ka selle edaspidine käekäik. Ettevõtja kohta on antud palju definitsioone juba kaugest ajaloost alates. 1725. aastal arendas majandusteadlane Richard Cantillon teooria, mis käsitles ettevõtjat kui riskivõtjat. Joseph Schumpeter (1934) nimetas ettevõtjat novaatoriks, kes töötab välja ja rakendab uusi ideid (Kallam jt 2003: 10). Samuti on ettevõtja isik, kes loob uusi ettevõtteid või projekte, võimalusi. Ettevõtja loob majandusüksuse, et pakkuda uut või olemasolevat toodet või teenust uuel või olemasoleval turul (Salu 2014: 10).

Ettevõtjatel on sageli kõrged ootused turu võimaluste osas ja nad on valmis aktsepteerima kõrgetasemelisi isiklikke, professionaalseid ja finantsriske turu võimaluste realiseerimise püüdlustes (*Ibid.*: 10). Ettevõtja on indiviid, kes rajab ja juhib äritegevust eesmärgiga saada tulu ja seda äri kasvatada. Talle on iseloomulik innovaatiline käitumine ja ta kohaldab oma tegevuses strateegilise juhtimise praktikat (Miettinen, Teder 2006: 35).

Võrreldes teadlaste definitsiooniga on seadusandluses mõiste väga konkreetsetult piiritletud. Tulumaksuseaduse järgi on ettevõtlus isiku iseseisev majandus- või kutsetegevus, mille eesmärgiks on tulu saamine kauba toomisest, müümisest või vahendamisest, teenuse osutamisest või muust tegevusest, kaasa arvatud loominguline või teaduslik tegevus (Tulumaksuseadus 2019, § 2 lg 2). Ettevõtlus käibemaksuseaduse tähenduses on isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemustest (Käibemaksuseadus 2013, § 14 lg 2). Äriseadustiku järgi on ettevõtja füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kaupade ja teenuste müük on talle püsivaks tegevuseks, ning seaduses sätestatud äriühing (Äriseadustik 2021, § 1). Äriühingu omanik või aktsionär on kahtlemata ettevõtlik inimene ja rahvasuu nimetab teadagi ettevõtjaks, kuid tegelikult selle sõna juriidilises tähenduses ei ole äriühingu osanik ega aktsionär ettevõtja (Kärsna 2009: 15). Paljud autorid täpsustavad, et ettevõtte osanikku saab lugeda ettevõtjaks, kui ta aktiivselt osaleb ettevõtte juhtimises ja otsuste vastu võtmises (Miettinen, Teder 2006: 35).

Antud töös vaatles autor eelnevalt ettevõtluse ja ettevõtja olemust, siis järgnevalt teeb autor ülevaate ettevõtte olemusest.

Ettevõtte äriseadustiku tähenduses on majandusüksus, mille kaudu ettevõtja tegutseb. Ettevõtte koosneb asjadest, õigustest ja kohustustest, mis on määratud või olemuselt peaksid olema määratud ettevõtte tegevuseks (Äriseadustik 2004, § 5 lg 1).

Turumajanduses tekib pidevalt uusi ettevõtteid. Selle protsessi peamisteks põhjusteks on:

- ettevõtete normaalne elutsüklus, mis võib ka lõppeda turult kadumisega;
- majanduskorraldus, mis soodustab pidevalt uute konkurentide sisenemist turule;
- struktuurimuutused majanduses, mis on tingitud tehnoloogia arengust;
- vajaduste pidev areng;
- lahendamata ökoloogilised ja sotsiaalsed probleemid;
- rahvusvahelise konkurentsi tugevnemine.

(Reiljan 1997: 11)

Teadlased on väitnud tehtud uuringute kohta, et ettevõtlust eksisteerib kahte tüüpi. Esiteks on võimalustel põhinev ettevõtlus. Ettevõtja tajub ärivõimalust ning alustab oma ettevõtet enda karjäärivalikuna. Teiseks on vajaduspõhine ettevõtlus. Ettevõtja alustab äritegevust, kuna pole muud võimalust elatist teenida (Diandra, Azmy 2020).

Turumajanduslik süsteem annab igaühele põhimõttelise võimaluse ettevõtjana tegutseda. Kvalifitseeritud ettevõtlust tähistatakse arenenud maailmas terminiga *entrepreneurship*. See prantsuspärane termin on kasutusel ka inglise ja saksa keeles (Reiljan 1997: 11).

Ettevõtjat iseloomustab:

- sõltumatuse vajadus;
- enesemotivatsioon, suurem saavutusvajadus;
- soov kontrollida oma keskkonda ja staatust;
- visioon ja vaist;
- võimalustele orienteeritus;
- innovaatus;
- valmisolek võtta suuremaid riske ja elada suurema ebakindluse tingimustes.

(Miettinen, Teder 2006: 65).

Ettevõtteid võib liigitada mitmete erinevate tunnuste alusel. Liigitamine on vajalik selleks, et diferentseeritult vaadelda ettevõtete juhtimisel esilekerkivaid spetsiifilisi probleeme (Reiljan 2004: 44).

- haruline kuuluvus;
- ettevõtte suurus;
- ettevõtlusvorm;
- tehnilis-majanduslik struktuur;
- eesmärgipüstitus.

(Reiljan 2004: 44-46)

Põhilised jaotuskriteeriumid, mida autor bakalaureuse töös välja toob on ettevõtlusvorm, ettevõtte suurus ning ettevõtte haruline kuuluvus. Alljärgnevalt vaadeldakse ettevõtete jaotamist ettevõtlusvormi alusel.

Erinevate ettevõtlusvormide mõisted on seadustes avatud järgnevalt:

- Füüsilisest isikust ettevõtjaks võib olla iga füüsiline isik. Füüsilisest isikust ettevõtja peab enne tegevuse alustamist esitama avalduse enda kandmiseks äriregistrisse (Äriseadustik 2021 § 3 lg 1, 2).
- Täisühing on äriühing, milles kaks või enam osanikku tegutsevad ühise ärinime all ja vastutavad ühingu kohustuste eest solidaarselt kogu oma varaga (Äriseadustik 2021 § 79).
- Usaldusühing on äriühing, milles kaks või enam isikut tegutsevad ühise ärinime all ja vähemalt üks neist isikutest vastutab ühingu kohustuste eest kogu oma varaga ning vähemalt üks neist isikutest vastutab ühingu kohustuste eest oma sissemakse ulatuses (Äriseadustik 2021 § 125 lg 1).
- Osaühing on äriühing, millel on osadeks jaotatud osakapital. Osanik ei vastuta isiklikult osaühingu kohustuste eest. Osaühing vastutab oma kohustuste täitmise eest kogu oma varaga (Äriseadustik 2021 § 135 lg 1, 2, 3).
- Aktsiaselts on äriühing, millel on aktsiateks jaotatud aktsiakapital. Aktsionär ei vastuta isiklikult aktsiaseltsi kohustuste eest. Aktsiaselts vastutab oma kohustuste täitmise eest oma varaga (Äriseadustik 2021 § 221 lg 1, 2, 3).
- Tulundusühistu on äriühing, mille eesmärgiks on toetada ja soodustada oma liikmete majanduslikke huve läbi ühise majandustegevuse, milles liikmed osalevad tarbijate või muude hüvede kasutajatena, hankijatena, tööpanuse kaudu, teenuse kasutamise kaudu või mõnel muul sarnasel viisil. Ühistu asutajateks võivad olla nii füüsilised kui ka juriidilised isikud, keda kokku peab olema vähemalt viis. Ühistu vastutab oma kohustuste eest oma varaga (Tulundusühistuseadus 2020 § 1 lg 1, 2).
- Mittetulundusühing on isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine. Mittetulundusühingu tulu võib kasutada üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Mittetulundusühing ei või jaotada kasumit oma liikmete vahel (Mittetulundusühingute seadus 2009 § 1 lg 1, 2).

Ettevõtluse arengu hindamisel on tähtis vaadelda ettevõtete suurust, sest sellest oleneb nende käitumine ja juhtimine. Suurust väljendatakse üldjuhul töötajate arvu, kuid ka müügi käibe ja põhikapitali piirmäärade kaudu (Kallam jt 2003: 12).

Organisatsioonid jagunevad suuruse poolest nelja kategooriasse:

- mikroettevõtja – Eestis registreeritud äriühing, kelle näitajad vastavad aruandeaasta bilansipäeval kõikidele järgmistele tingimustele: varad kokku kuni 175 000 eurot, kohustised ei ole suuremad kui omakapital, üks osanik, kes on ka juhatuse liige, ja kelle müügitulu on aruandeaastal kuni 50 000 eurot;
- väikeettevõtja – Eestis registreeritud äriühing, kes ei ole mikroettevõtja ja kelle näitajatest võib aruandeaasta bilansipäeval vaid üks ületada järgmisi tingimusi: varad kokku 4 000 000 eurot, müügitulu 8 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 50 inimest;
- keskmise suurusega ettevõtja – Eestis registreeritud äriühing, kes ei ole mikroettevõtja ega väikeettevõtja ja kelle näitajatest võib aruandeaasta bilansipäeval vaid üks ületada järgmisi tingimusi: varad kokku 20 000 000 eurot, müügitulu 40 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 250 inimest;
- suurettevõtja – Eestis registreeritud äriühing, kelle näitajatest aruandeaasta bilansipäeval vähemalt kaks ületavad järgmisi tingimusi: varad kokku 20 000 000 eurot, müügitulu 40 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 250 inimest.

(Raamatupidamise seadus 2019 § 3)

Igal majandusharul on omad iseärasused ja nendega tuleb arvestada ka ettevõtete juhtimisel. Erinevate harude ettevõtete toodang ja seoses sellega turud on erinevad; kulude struktuuris on igaühel teatud iseärasusi. Üldmajanduslike teadmiste kõrval tuleb alati arvestada ka haruspetsiifikat (Reiljan 2004: 44).

Üheks võimaluseks ettevõtete analüüsimiseks on tegevusharu. Eestis peamiseks aluseks tegevusalade kategoriseerimiseks Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator ehk EMTAK. EMTAK on rahvusvaheliselt ühtlustatud klassifikaatori NACE Eesti rahvuslik versioon, mille loomisel on arvestatud Eesti majanduse eripära ning vastavat seadusandlust (EMTAK tegevusalad... 2021). EMTAK on aluseks tegevusala määramisel, mis on omakorda oluliseks allikaks erineva valdkonnastatistika koostamisel. Samuti võimaldab tegevusaladesse liigendamine rahvusvahelist võrreldavust vastava valdkonna sees (EMTAK tegevusalad... 2021).

Alljärgnevalt tuuakse välja ettevõtete haruline kuuluvus EMTAK 2008 alusel:

- põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük;
- mäetööstus;
- töötlev tööstus;
- elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine;
- veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus;
- ehitus;
- hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont;
- veondus ja laondus;
- majutus ja toitlustus;
- info ja side;
- finants- ja kindlustustegevus;
- kinnisvaraalne tegevus;
- kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus;
- haldus- ja abitegevused;
- avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus;
- haridus;
- tervishoid ja sotsiaaltoetused;
- kunst, meelelahutus ja vaba aeg;
- muud teenindavad tegevused;
- kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine;
- eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus.

(Registrite ja Infosüsteemide Keskus s.a)

1.2. Ettevõtluskeskkond ja ettevõtluse toetussüsteem

Ettevõtte edukaks toimimiseks on vaja kahte elementi – inimest ja keskkonda. Äri tähendab majandustegevust, mis teenib tulu läbi ostu ja müügi, tootmise kaudu. Mõiste keskkond viitab kõigele, mis süsteemi ümbritseb. Seetõttu tähendab ettevõtluskeskkond ümbrust sealhulgas inimesi, kus ettevõtlus eksisteerib. Iga ettevõtte tegutseb kindlas keskkonnas ning igal äriüksusel on enda keskkond. Keskkonna muutus võib pakkuda mõnele ettevõttele uusi võimalusi ning teistele pakkuda ohtu (Vendamani 2018). Ettevõtte seisukohast eristatakse sise- ja väliskeskkonda. Ettevõtte sisekeskkond hõlmab kõiki tingimusi ja jõude organisatsiooni sees (Opiq s.a).

Organisatsiooni sisekeskkonda mõjutavad järgmised tegurid:

- inimesed, nende teadmised, oskused, võimed, haridustase;
- organisatsiooni kultuur - normid, väärtused ja üldtunnustatud tõekspidamised;
- juhtimine ja struktuur, mis koosneb juhtimisest, organiseerimisest, töökorraldusest ja nendega seotud süsteemidest: informeerimine, töötajate värbamine, motiveerimine jms.

(Uverskaja ja Papp 2012)

Need mõjutavad töötajate käitumist, ettevõtte tegevust ja langetatavaid otsuseid. Sisekeskkonda kontrollivad ja seda kujundavad omanikud ja juhtkond (Opiq s.a).

Ettevõtte väliskeskkonda võib vaadelda kolmel tasandil: rahvusvahelistel, rahvuslikul ja kohalikul tasandil. Rahvusvahelisel tasandil toimuvad muutused ja trendid mõjutavad paljusid ettevõtteid teistel tasanditel (Kallam jt 2003: 21). Organisatsiooni seisukohalt võib keskkonna jagada kaheks: makro ja mikrokeskkonnaks (Alas 2001: 32). Mikrokeskkond on vahetu keskkond, kus organisatsioon oma ülesandeid täidab (Alas 2005: 47).

Organisatsiooni välist mikrokeskkonda mõjutavad järgmised tegurid:

- tarbijad;
- hankijad;
- konkurendid;
- inimressursid;
- finantsressursid.

(Kallam jt 2003: 22)

Makrokeskkonna moodustavad selle paikkonna kultuurilised põhiväärtused, majanduslikud ja õiguslik-poliitilised tingimused (Alas 2005: 47).

Organisatsiooni välist makrokeskkonda mõjutavad järgmised tegurid:

- poliitiline keskkond;
- majanduslik keskkond;
- sotsiaalne keskkond;
- tehnoloogiline keskkond;
- looduslik keskkond;
- rahvusvaheline keskkond.

(Kallam jt 2003: 22)

Üks osa makrokeskkonnast on ka ettevõtluspoliitika. Üheks osaks poliitikast on erinevate toetussüsteemide kujundamine.

Viimase paari aastakümne jooksul on pööratud varasemalt suuremat tähelepanu ettevõtluspoliitikale ja väike- ja keskettevõtetele suunatud poliitikale (Miettinen, Teder 2006: 107). Vaatamata olulistele riikidevahelistele erinevustele on võimalik esile tuua mõningad üldised eesmärgid, mis ühendavad praktiseeritavat ettevõtluspoliitikat üldise majanduspoliitika poolt moodustavas kontekstis (Miettinen, Teder 2006: 107-108).

Tabel 1. Ettevõtluspoliitika eesmärgid ja valdkonnad (Miettinen jt, 2006)

Konkurentsivõime parandamine	Majanduskasvu edendamine	Tööhõive suurendamine	Piirkondlik/struktuurne arendamine
Üldised investeeringud	Üldised investeeringud	Üldised investeeringud	Üldised investeeringud
Tootearendus	Tootearendus		
		Töökohtade loomine	Töökohtade loomine
Finantseerimine ja kapital	Finantseerimine ja kapital		Finantseerimine ja kapital
	Ettevõtete loomine	Ettevõtete loomine	Ettevõtete loomine
Rahvusvahelistumine/ Eksport	Rahvusvahelistumine/ Eksport		
	Allhankimine	Allhankimine	Allhankimine
Koolitus		Koolitus	
Infrastruktuur			Infrastruktuur
Uued tehnoloogiad			
Informatsioon	Informatsioon		Informatsioon
Administratiivne regulatsioon	Administratiivne regulatsioon	Administratiivne regulatsioon	

Ettevõtlustoetus on riiklik toetus riigisiseste ettevõtete asutamiseks ja nende toodangu eksportimiseks eesmärgiga majandust elavdada, luua uusi töökohti ja vähendada maksebilansi defitsiiti. Riigi poolt peetakse tavaliselt eriti oluliseks toetada väike- ja keskettevõtteid, abistada kohalike arengueelduste ärakasutamist eeskätt mahajäänud aladel ja toetada uurimis- ja arendustegevust (Mereste 2003: 179).

Tabel 2. Toetusmeetme tüübid (Prochazkova jt, 2015)

Otsesed toetused	Kaudsed toetused
Tagasimakstav toetus	Teabeteenused
Abiraha/toetusraha	Konsultatsiooniteenused
Rahaline panus	Äritegevuse koolitus
Tagatis	Infrastruktuur, inkubaatorid, teadus- ja tehnoloogiapargid, klastrid
Sooduslaen	Täiendkoolitused
	Soodsam keskkond seadusandlikkusele

Ettevõtetal on vaja oma plaanide elluviimiseks investeerimisvahendeid kui ka käibevahendeid. Pankade kaudu rahaliste vahendite taotlemisel on probleemiks see, et ettevõtetal pole oma projektide riskantsuse tõttu piisavalt tagatise ning sageli puuduvad ka omafinantseeringud. Siin ongi võimalik kasutada riigi poolt ettevõtluse arendamiseks toetussüsteeme. Alustava ettevõtte korral on finantseerimise allikateks üldjuhul ettevõtja omavahendid, ettevõtlustoetused ja võimaluse korral ka pangalaenu tagatise vastu (Stardikapital... 2021). Riigi poolt saadavad rahalised toetused kuuluvad otsetoetuste alla toodud tabelis nr. 2, aga samuti saab riik toetada ettevõtlust kaudselt läbi teabeteenuste, infrastruktuuri, konsultatsiooniteenuste, täiendkoolituste.

Edukate ettevõtete rajamiseks on eelkõige olulised kolm komponenti: ettevõtte asutaja(d), äri võimaluse olemasolu ja vajalike ressursside kättesaadavus (Miettinen jt 2008:152). Töö autor toob välja peamised ettevõtte finantseerimise allikad.

Ettevõtte finantseerimise allikad on:

- omavahendid;
- laenu sõpradelt ja sugulastelt;
- ettevõtlustoetused;
- KredEx-i käendusega stardilaenu;
- lühi- või pikaajaline pangalaenu tagatise vastu;
- liising;
- krediitkaart ettevõtte omaniku või ettevõtte nimel;
- krediidiin ettevõtte omaniku või ettevõtmise nimel;
- säilitatud kasum ja amortisatsioonifond;
- riskikapitalist või riskikapitalifond;
- võlakirjade või lisaaktsiate emiteerimine.

(Stardikapital... 2021)

Eesti ettevõtluskeskkond on üldjoontes ettevõtjasõbralik, omades samas märkimisväärset paranemispotentsiaali saamaks suurepäraseks kõikidele siin tegutsevatele ettevõtjatele. Maksusüsteem sisaldab mitmeid ettevõtluse vaatepunktist positiivseid omadusi, samas pakkudes võimalusi edasisteks arenguteks. Ka on välja arenenud toimiv tugistruktuur ettevõtluse toetamiseks. Oluline on Eesti rahvusvahelise maine parandamine, mis seostub

otseselt ka jätkuva majanduskasvu tagamiseks vajalike investeeringute riiki meelitamisega (Eesti ettevõtluse... 2013).

Samas iseloomustab Eesti ettevõtjaskonda mitu olulist strateegilist nõrkust, mis suures plaanis pärsivad tootlikkust ning rahvusliku rikkuse kasvamist. Liiga palju ettevõtjaid ilmestab vähene ambitsioonikus nii tootearenduses kui pürgimises välisturgudele. Samuti vajab parandamist juhtimiskvaliteet ning tõstmist efektiivsus. Kitsaskoht on ka vähene ettevõtjate omavaheline koostöö eksporditurgudel, kus see on Eesti mahtude väiksuse tõttu ekspordi õnnestumiseks sageli hädavajalik. Ka ettevõtjate koostöö tihedus ja sisukus teadusasustustega jätab viimaste aastate kasvutendentsist hoolimata soovida (Eesti ettevõtluse... 2013).

Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamine analüüsis mõju EASi toetuseid ja teenuseid kasutanud ettevõtetele ning toimunud struktuursete muutusi. Analüüsist järeldus, et toetustel on nii statistiliselt kui ka majanduslikult tugev mõju töötajate arvule, müügitulule ja tööjõukuludele. Sellest võib järeldada, et toetused aitavad ettevõtetel kasvada (Kokkuvõte 2021).

Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamisel toodi välja, et kõige positiivsemaks ja suuremat mõju omavaks toetuseks hindavad ettevõtte teadus- ja arendustegevuse rakendusürituste toetust. Majandusnäitajate dünaamikas on toetuse saajad olnud edukamad võrdlusgrupist kõigi näitajate osas, välja arvatud ekspordimüügitulu (Ettevõtlus- ja... 2014). Leidis kinnitust, et vähemalt ühe mistahes liiki toetuse saamisel on tugev mõju töötajate arvule, müügitulule, brutokasumitele ja kogu tööjõukuludele nii statistiliselt kui majanduslikult. See lubab oletada, et EASi toetused panustavad ettevõtte kasvule ja kasumitele (Ettevõtlus- ja... 2014). Võrreldes kahe aasta taguse hindamisega, on toetust saanud ettevõtete peamiseks konkurentsieeliseks saanud paindlikkus, kui varasemalt oli selleks kvaliteet. Ökonomeetria analüüsist järeldub, et toetustel on nii statistiliselt kui ka majanduslikult tugev mõju töötajate arvule, müügitulule ja tööjõukuludele. (Kokkuvõte 2021).

Samuti on uuritud ettevõtlustoetuste mõju Riigikontrolli uuringus, kus analüüsiti riigi ettevõtlustoetuste mõju Eesti majanduse konkurentsivõimele. Antud uuring hindas, kas perioodil 2004-2009 riigi jagatud ettevõtlustoetused on aidanud parandada Eesti majanduse konkurentsivõimet tervikuna ning kuidas saaks suurendada toetuste mõju

Eesti jaoks oluliste tegevusalade osas (Riigi ettevõtlustoetuste... 2010). Uuringust selgus, et olemasoleva toetuste jagamise põhimõttega jätkamisel jääb toetuste mõju ettevõtte konkurentsivõime kasvule juhuslikuks ega aita seega tulevikus kaasa riigi majanduse konkurentsivõime parenemisele. Samuti selgus uuringust, et toetustel pole nii suurt mõju uute eksportijate tekkele. Samas jällegi hindasid uuringutes osalenud ettevõtted EASi poolt antava eksporditoetuste positiivset mõju ekspordi kasvule (Riigi ettevõtlustoetuste... 2010). Antud uuringust selgus ka, et riigil puudub terviklik, läbimõeldud ja selgete mõjueesmärkidega ettevõtluspoliitika. Uuringus leiti, et Eesti majanduse tegevusalade probleemid on erinevad ning ei saa üks-üheselt oodata kohest riigi konkurentsivõime kiiret tõusu ettevõtlustoetuste abil (Riigi ettevõtlustoetuste... 2010).

Ettevõtlusega alustamise toetuste mõju on uuritud Eesti Töötukassa Ettevõtluse alustamise toetuse mõjuanalüüsis. Uuringust selgub, et ettevõtluse alustamise toetuse abil loodud äriühingutes olid toetuse taotlejad ka edaspidi ettevõtluses hõivatud. Samuti suurendati iga aastaga töötajate arvu äriühingus, keskmine müügitulu kasvas. Ettevõtete ellujäämismäärade analüüs näitas, et enamus ettevõtetest jätkas ka kolme aasta pärast tegutsemist ning olid üldjoontes sama elujõulised kui EASi starditoetust saanud ettevõtted (Villsaar jt 2014).

Eesti Maaülikooli uuringus „Maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamise meetme investeeringute mõjususe analüüsist” uuriti meetme mikroettevõtete arendamise saadud investeeringutoetuste mõju maapiirkonna ettevõtlusele, seal tegutsevate ettevõtjate konkurentsivõimele ning jätkusuutlikkusele. Uuringu tulemustest selgub, et investeeringute mõjususe avaldumine võib aega võtta 2-4 aastat. Analüüsi tulemustes toetuste peamine mõju avaldus, et kasvas ettevõtete müügitulu, kasvas ka toetuste saajate ettevõtete töötajate keskmine arv ja tööjõukulud. Toetuste mõju oli positiivsem kõrgema lisandväärtusega ettevõtetele ning kõige mõjusamad olid toetused, mille käigus osteti või paigaldati seade või masin (Lillemets jt 2016). Toetuste seost müügitulu ja majandustulemustega on näidanud ka mitmed välismaised uuringud. Desiage jt (2010) Prantsusmaal oli tehtud uuring, mis vaatles, kas riiklikud toetused mõjutavad ettevõtete ellujäämist ning nende majandustulemusi. Oli välja toodud, et toetust saanud ettevõtete ellujäämismäär oli kõrgem ja toetused võimaldasid müügitulu suurendada (Desiage jt, 2010).

Hartšenko ja Sauga (2013) analüüsisid oma uuringus, milline on rahaliste toetuste roll väike- ja keskmise suurusega ettevõtetes ning kuidas see mõjutab Eesti majandusarengut. Nad tõid välja tulemused, mis kinnitasid peamiselt, et finantsabi suurendab Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete tootlikkust, aidates sellega kaasa majandusarengule. Antud uuringus rõhutati, et väike- ja keskmise suurusega ettevõtted said enim toetusi valdkonnas, mis oli suunatud teadmiste, oskuste ning toote arendamisele ettevõttes (Hartšenko, Sauga, 2013).

1.3. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse olemus ja saadavate ettevõtlustoetuste liigid

Üheks osaks Eesti ettevõtluse toetussüsteemist on EAS. EAS on Eesti riikliku ettevõtluse tugisüsteemi üks suuremaid institutsioone pakkudes ettevõtjatele, teadusasutustele, avalikule ja kolmandale sektorile finantseerimistooteid, nõustamist, koostöövõimalusi ja koolitusi (Laidre jt 2004: 86).

2000. aastal loodud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) on riiklik sihtasutus, mille eesmärk on arendada Eesti majandust läbi kolme peamise tegevusvaldkonna:

- Eesti ettevõtete arendamine ja ekspordivõimekuse hoogustamine;
- turismitulu kasvatamine;
- suure lisandväärtusega välisinvesteeringute Eestisse toomine.

(Ettevõtluse Arendamise... 2021)

Ekspordi, välisinvesteeringute ja turismi arendamiseks on EASi tegevuste alustaladeks kolm võtmeteemat: Eesti tuntus välismaal, ettevõtete innovatsioonivalmidus ja -julgus ning õigete valikute tegemine väikese riigi piiratud ressursside jagamisel. Õigete valikute üheks võtme-eelduseks on hea kvaliteediga informatsiooni olemasolu ja suutlikkus seda analüüsida nii tööstusharude kui ka tööstusharude sees olevate väärtusahelate tasemel (EASi strateegiline... 2021).

EAS keskendub ettevõtetele, kes on jõudnud oma arengus faasi, kus neil on ambitsioon ja valmisolek teha oluline arenguhüpe ärimudelil, turgudel, tootearenduses või protsessides (EASi strateegiline... 2021).

Eesti majanduse üks suuremaid väljakutseid on jõuda keskmise lisandväärtusega riikide hulgast kõrge lisandväärtusega riikide hulka. Selleks on vaja Eesti ettevõtetal toota keerukamaid tooteid ja pakkuda kallimaid teenuseid ning laiendada tegevust välisurgudel. Seega tegeleb EAS kahe peamise turutõrkega, milleks on ettevõtete vähene tootearendus ja teatud turgudele kontsentreeritud eksport. Eksportivad ettevõtted on Eesti majanduse peamine alus, kuna eksport moodustab 80% Eesti majanduse kogutoodangust (Ettevõtluse Arendamise... 2021).

Eksporti arendamisel on EAS võtnud senisest selgema suuna. EASi tegevuses on vähem dubleerimist eraturuga ja rohkem keskendumist kompleksemale toodete ning teenuste arendamisele ja ettevõtete välisurgudele aitamisele. EAS parandab oma turu- ja ärianalüüsi võimekust, mis aitab pakkuda senisest sisukamat ja rohkem konkreetsete äride potentsiaali arvestavat andmeanalüüsi. See annab klientidele vajalikku informatsiooni välisurgudele sisenemiseks ja laienemiseks. Eksporti valdkonnas on edaspidi kõige olulisem aidata kaasa eksporti mitmekesistamisele nii sektorite mõttes kui ka geograafiliselt. Lähtudes eesmärkidest ja meetmete portfelist, toetab EAS eksportivaid ettevõtteid vastavalt vajadustele kogu nende väärtusahela ulatuses nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Eesmärk on aidata kaasa, et keskmisest suurema lisandväärtusega eksportivate ettevõtete arv kasvaks kaks korda (EASi strateegiline... 2021).

Turismimajandus moodustab Eesti SKPst ligi 8%. Eesti kui turismi sihtkoha kvaliteedi ja konkurentsivõime tagamiseks on oluline valdkonna tervikarendus. Selleks tegeleb EAS Eesti turismitoodete arendamisega ja tutvustamisega välismaistele reisikorraldajatele ning turismiettevõtete koolitamisega. Oluline on ka Eesti kui väärt puhkusepaiga tutvustamine läbi kampaaniate ja Visit Estonia veebi (Ettevõtluse Arendamise... 2021).

Üks oluline väljakutse, millega EAS tegeleb, on Eesti kui turismi sihtkoha tuntuse suurendamine ja uuenduslike turismitoodete pakumise soodustamine. Äriturismi valdkonnas on kasvu takistavaks teguriks ebapiisav lennuühenduste arv ja suuremahulise konverentsikeskuse puudumine (EASi strateegiline... 2021).

EASi turismiarenduskeskuse peamised kliendid on Eesti turismiettevõtted, kes soovivad kasvada rahvusvahelistel turgudel, ja ettevõtted, kes alles soovivad laiendada oma tegevust välisturgudele. Nendeks on väliskülastajaid teenindavad ettevõtted, ürituste ja konverentside korraldajad ning turismiattraksioonide haldajad. Väiksemate teenusepakkujate müüki toetab nende reklaamimine EASi poolt hallatavas portaalis visitestonia.com ja võimalus areneda e-akadeemia enesearenguprogrammi kaudu (EASi strateegiline... 2021).

Turismi arengut saame vaadelda kahes plaanis. Esiteks vajame potentsiaalsete külastajate tähelepanu ja soovi Eestisse reisida. Selleks peab riik toetama innovaatilisi ja eristuvaid turismitooteid ning teenuseid, olgu selleks turismitaristu või populaarsed üritused. Teiseks peame tõstma enda võimekust turismivaldkondades, kus turismitulu ühe külastaja kohta on suurem. See tähendab eelkõige äri- ja konverentsiturismi, sealhulgas nutikate teenuste arendamist (EASi strateegiline... 2021).

Välisinvesteeringud aitavad Eesti majandust mitmekesistada, avavad uusi eksporditurge ja toovad Eestisse uusi teadmisi. Uued ettevõtted loovad uusi töökohti. Ühtlasi on välisinvesteeringute sissevool heaks indikaatoriks meie majanduskeskkonna konkurentsivõimele. EASi roll on regulaarselt koguda, süstematiseerida ja edastada poliitikate kujundajatele teavet majanduskeskkonna probleemkohtadest ning osaleda lahenduste väljatöötamises kitsaskohtade kõrvaldamiseks ja Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamiseks. Oluline eesmärk on liikuda globaalses väärtusahelas ülespoole ja selleks meelitame investoreid, kes huvituvad sektoritest, milles on Eestil konkurentsieelistega väärtuspakkumised. Sama tähtis on suurendada meie kontaktide hulka ja kvaliteeti potentsiaalsete investoritega. Varasemast aktiivsemalt suurendame potentsiaalsete investorite Eesti visiitide arvu, et tuua riiki rohkem investeeringuid. Samuti peame olema olemasolevatele investoritele äriarendamise juures abiks (EASi strateegiline... 2021).

Välisinvesteeringute keskuse peamine suund on arenduskeskuste, kõrgelt automatiseeritud tööstuse ning targa kapitali Eesti meelitamine. Eesmärk on leida rohkem välisinvesteeringuid Eesti maapiirkondadesse, et elavdada Eesti elu võimalikult ühtlaselt (Ettevõtluse Arendamise... 2021).

EASi välisinvesteeringute keskuse peamine eesmärk on tuua Eesti majandusse juurde lisandväärtust suurendavaid välisinvesteeringuid. Taoliste investeeringute puhul on konkurents tihe ja Eesti puhul on turutõrkeks riigi vähene tuntus ettevõtluskeskkonnana (EASi strateegiline... 2021). EASi välisinvesteeringute keskuse peamiseks klientideks on rahvusvahelised ettevõtted ja välisinvestorid, kellel on soov oma tegevusega laieneda ning kes võiksid kaaluda laienemiskohana Eestit, ning samuti välisinvestorid, kes soovivad investeerida Eesti ettevõtetesse (EASi strateegiline... 2021).

EAS pakub erinevaid toetusvõimalusi ja lahendusi, mis aitavad alustaval ettevõtjal oma äri käima lükata. Alustajatele suunatud tegevustes rõhutab EAS ettevõtlusteadlikkuse tõstmisele ja potentsiaalsete ettevõtjate innustamisele. Info ja teadlikkus on esiplaanil ka juba alustanud ettevõtjate puhul, kellel on sageli põhjalikud oskused ja kogemused küll oma tegevusvaldkonnas, kuid napib teadmisi ettevõtlusest. Pakume alustajatele mitmekesist teavet, alates veebiinfost kuni personaalse nõustamiseni mentorprogrammi raames. Lisaks saavad alustajad taotleda otsetoetusi (Ettevõtlusega... 2021).

EASi poolt jaotavad teenuste ja toetuste liigid ning sihtgrupp 2020. aastal on alljärgnevad:

- COVID-19;
- eksport;
- ettevõtte areng;
- innovatsioon;
- loomemajandus;
- tööstuse digitaliseerimine;
- tootearendus ja disain;
- turism;
- välisinvesteeringud.

(Teenused ja... 2021)

Varasemalt väljastas EAS starditoetust, kuid 2019. aastal andis EAS alustavale ettevõtjale suunatud teenused ning sealhulgas starditoetuse üle Riigi Tugiteenuste Keskusele (Starditoetus... 2021).

Starditoetuse eesmärgiks oli jätkusuutliku arenguproгноosis väikeettevõtjate tekke soodustamine ja ellujäämisvõimaluste parandamine vähendades finantseerimisvõimaluste kättesaadavuse takistusi. Starditoetuse raames toetati äriprojektiga seotud materiaalse põhivara soetamist, turunduslikke tegevusi, rakendustarkvara soetamist ja arendamist ning patendi, tööstusdisainilaienduse, kaubamärgi arendamise tegevusi ja litsentside omandamist (EASi... 2021).

COVID-19 toetuse eesmärk on turismiga seotud majandusharude ettevõtjate toetamine seoses COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse levikuga (Majutusettevõtja... 2021).

Ekspordi eesmärk on suurendada eksporditavate väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (edaspidi VKE) arvu, suurendada VKEde ekspordi müügitulu ja lisandväärtust, suurendada loomemajanduse sektori VKEde tulu ettevõtte ja töötaja kohta võrreldes Eesti keskmisega, suurendada teadlikkust ettevõtlusest ja ettevõtlikkusest ühiskonnas laiemalt, suurendada ettevõtjate ning potentsiaalsete ettevõtjate ettevõtlusalast kompetentsi, suurendada ettevõtjate kontaktide arvu partneritega välis- ja siseturul, suurendada ettevõtluse tugistruktuuride poolt pakutavate asjakohaste tugiteenuste arvu või kasusaajate hulka (Ideekonkurss... 2021).

Ettevõtte arengu toetuste eesmärk on suurendada kiiresti kasvavate, välisturgudel konkurentsivõimeliste Eesti ettevõtete arvu, suurendada Eestis ettevõtete arvu, kes teostavad tootearendust, suurendada Eestis ettevõtete arvu, kes on valmis maksuma kõrgemat palka oma töötajatele (Ettevõtte... 2021).

Innovatsiooni toetuste eesmärk on sektoritevahelise koostöö soodustamine, tõstes Eesti era- ja avaliku sektori asutuste Eesti Teaduseagentuuri alast võimekust ja mitmekesisistades teadlaskarjääri läbi teadlaste töötamise eri sektorites (Sektoritevahelise... 2021). Ning suurendada ettevõtete tulu läbi teadusarendustegevuse ja tootearenduse (Rakendusuringute... 2021).

Loomemajanduse toetuste eesmärk on siduda kultuuri- ja loomevaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, et soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, ning tõsta ekspordivõimekust. Luua teistele majandussektoritele loomemajanduse kaudu lisaväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel (Loomemajanduse... 2021).

Tööstuse digitaliseerimise toetuste eesmärk on toetada digitaliseerimise teekaartide koostamist. Seeläbi suureneb ettevõtja teadlikkus oma digitaliseerituse hetkeolukorrast ning võimekusarendustegevuste abil tõsta oma toodete ja teenuste lisandväärtust (Digitaliseerimise... 2021). Toetada digitaalsete tehnoloogiate ja robotite kasutuselevõttu ning automatiseerimist töötlevas tööstuses ja mäetööstuses (Digitoetus... 2021).

Tootearenduse toetuse abil soovib EAS julgustada ettevõtjaid investeerima rohkem arendustegevusse, mille tulemusena töötatakse välja uued konkurentsivõimelised tooted ja teenused (Tootearenduse... 2021).

Turismi toetuste eesmärk on suurendada suursündmuse tuntust ja mõju reisimotivatsioonile ning kasvatada suursündmuse jätkusuutlikkust (Suursündmused 2021). Võimaldada turismiettevõtjatel õppida, kuidas paremini külastajateni jõuda, nende kogemust parandada ning kuidas suuremat tulu teenida (Visit... 2021).

Välisinvesteeringute eesmärk on julgustada investoreid teostama uusi suuremahulisi investeeringuid töötleva tööstuse sektorisse (Suurinvestori... 2021). Ettevõtte konkurentsivõime ning müügitulu kasvatamine läbi uute või oluliselt muudetud teenuste pakkumise, uue ja senisest kõrgema lisandväärtusega toote, teenuse või tehnoloogia välja arendamine arenduskeskuses (Tugiteenus... 2021).

2. TARTU MAAKONNA ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE SIHTASUTUSE ETTEVÕTLUSTOETUSTE ABIL 2016-2020

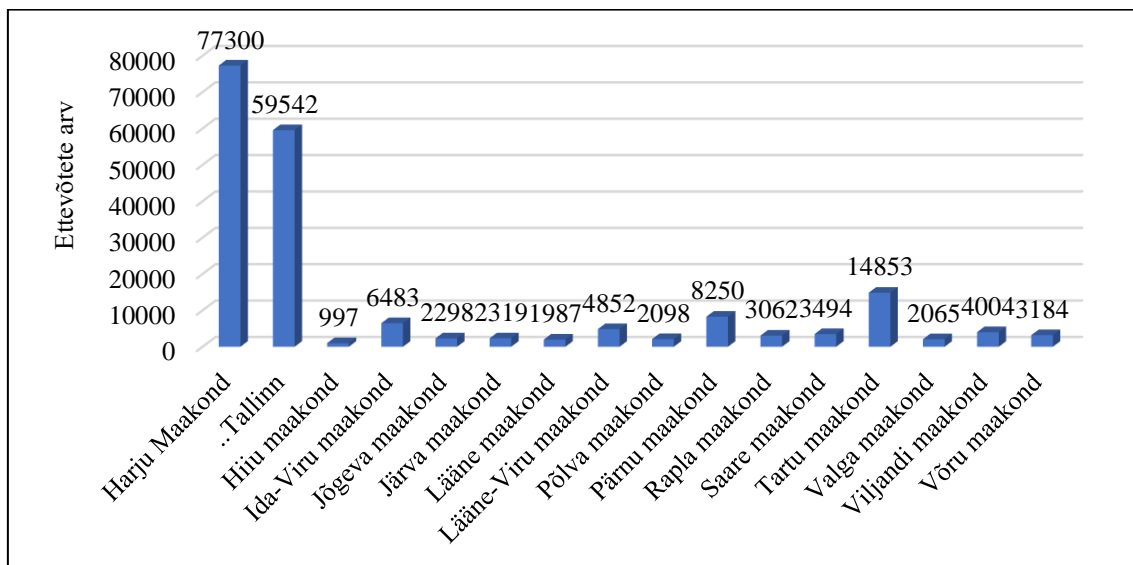
2.1. Tartu maakonna ettevõtluse üldiseloostus

Tartu maakonna omavalitsused on seadnud endale visiooniks, et aastaks 2040 on Tartu maakond tarkade ettevõtete kodu: hea infrastruktuur, haridus ja ettevõtluskeskkond soosib innovaatiliste toodete ja teenuste väljatöötamist. Tartu maakonna omavalitsuste missioon on luua ettevõtluse arenguks ja ettevõtlikkuseks parim keskkond (Tartumaa Arengustrateegia... 2018).

150 000 elanikuga Tartu maakond on ettevõtetele atraktiivseim asukoht Lõuna-Eestis. Et maakonna tööjõust on 44%-l kõrgharidus, lubab see ettevõtjatel leida nutikaid töötajaid. Ometi on ettevõtluse suurimaks takistuseks investeerimiskapitali nappuse kõrval oskustööjõu puudus. Tootmisprotsessid muutuvad üha keerulisemaks ja vajalikud oskused muutuvad väga kiiresti, mistõttu on üha olulisem õigete oskustega töötajate ettevalmistamine. Avalik ja erasektor peaks märksa enam koostööd tegema kutseõppe paremal korraldamisel ja atraktiivsemaks muutmisel. Töötajate palkamisel välisriikidest tuleb omavalitsustel luua tingimused teisest kultuurist inimeste vastuvõtuks. Talentide meelitamisel on oluline sihtkoha tuntus ja kuvand (Tartumaa Arengustrateegia... 2018).

Tartu maakonna arengustrateegia rõhutab, et on oluline, et järgnevatel aastakümnetel palgataseme kasv sunniks ettevõtteid innovatsioonile: väärtusahelas tõusma, kasutama uusi tehnoloogiaid ja tooteid kõrgema lisandväärtuse suunas arendama. Põllumajanduses on investeeritud uutesse tehnoloogiatesse, millega tööviljakus on kasvanud, kuid seni ei väärindata veel kogu tooret. Turismimahtude kasv võimaldaks kohaliku toidu ja teenuste täiendava pakkumisega kasvatada maapiirkondade tööhõivet (Tartumaa Arengustrateegia... 2018).

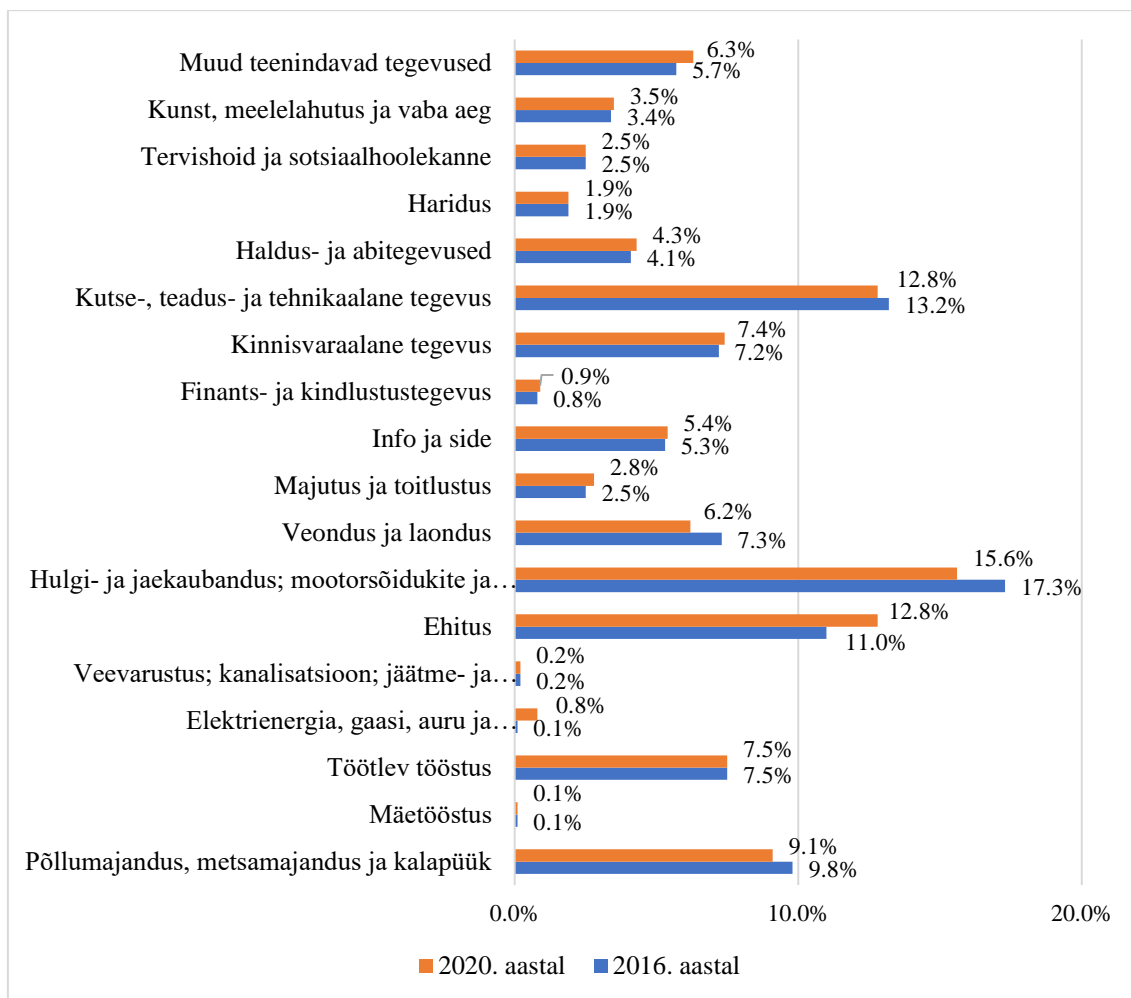
Alljärgneval joonisel nr. 1 on näha, kus asub Tartu maakond oma ettevõtete arvu poolest Eestis.

Joonis 1. Eestis tegutsevad ettevõtted 2020. aastal. Allikas: Autori koostatud Statistikaameti andmete põhjal.

Nii ettevõtlus kui ka rahvastik on Eestis kontsentreerunud kahte peamisse piirkonda. Nagu nähtub joonisel nr.1 maakonnas tegutsevate ettevõtete arvust, siis on suur osa Eestis tegutsevast ettevõtlusest koondunud Harju maakonda (39,3%) ning Tallinnasse (30,3%). Lõuna-Eesti maakondadest on Tartu maakond (7,5%) oma ettevõtete arvu poolest kõige suurem. Sellele järgnevad Võru maakond (1,6%), Põlva maakond (1,1%) ja Valga maakond (1%).

Järgneval joonisel nr. 2 toob töö autor välja Tartu maakonna ettevõtete jaotuse tegevusvaldkondade lõikes.

Joonis 2. Tartu maakonnas tegutsevad ettevõtted tegevusala lõikes. *Allikas:* Autori koostatud Statistikaameti andmete põhjal.

Joonisel nr. 2 toodud andmetest selgub, et 2016. aastal kõige rohkem tegutses Tartu maakonnas ettevõtteid hulgi- ja jaekaubanduse, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi valdkonnas (17,3%). Viie aasta möödudes ettevõtete tegevus hulgi- ja jaekaubanduse, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi valdkonnas (15,6%) on langenud 1,7%. Viie aastaga on tõusnud tegutsemine ehituse valdkonnas 1,8%, mis 2020. aastal on (12,8%). 2016. aastal oli ettevõtete tegutsemine kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse valdkonnas (13,2%), kuid võrreldes 2020. aastaga (12,8%) on toimunud langus (0,4%). 2016. aastal tegutses ettevõtteid põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi sektoris (9,8%), kuid 2020. aastal oli tegutsevate ettevõtete arv vähenenud (9,1%). Töötleva tööstuse sektoris (7,5%), mäetööstuses (0,1%), tervishoiu ja sotsiaaltoetuste (2,5%), hariduse (1,9%), veevarustuse, kanalisatsiooni, jäätme- ja saastekäitluse (0,2%) valdkonnas pole viie aastaga muutuseid toimunud. 2020. aastal on haldus- ja abitegevuse (4,3%) valdkond kasvanud 0,2% võrra. 2020. aastal on

kasvanud 0,1% kunsti, meelelahutuse ja vaba aja (3,5%) sektor, 0,3% on kasvanud majutuse ja tootlustuse (2,8%) valdkond. 2020. aastal on kasvanud ka kinnisvaraalse tegevuse (7,4%) valdkond 0,2%, muud teenindavad tegevuste (6,3%) valdkond suurenenud 0,6% võrra, veondus ja laonduse (6,2%) valdkond on viie aastaga vähenenud 1,1%, info ja side (5,4%) valdkond on tõusnud 0,1% võrra. Tartu maakonnas 2020. aastal finants- ja kindlustustegevuse valdkond (0,9%) on viie aastaga suurenenud 0,1% võrra ning elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise (0,8%) valdkond on kasvanud 0,7% võrra.

Tartu maakonna ettevõtted, mis olid registreeritud äriregistris 2020. aasta seisuga moodustasid õigusliku vormi alusel alljärgnevas tabelis nr. 3.

Tabel 3. Tartu maakonna ettevõtete õiguslik vorm (Autori koostatud Statistikaameti andmete põhjal)

Õiguslik vorm	Ettevõtete arv
Füüsilisest isikust ettevõtja	2272
Täisühing	7
Usaldusühing	136
Osaühing	12150
Aktsiaselts	251
Tulundusühistu	28

Tartu maakonnas on peamiseks ettevõtlusvormiks osaühing (81,9%). Järgneb füüsilisest isikust ettevõtja (15,3%), aktsiaselts (1,6%) ja tulundusühistu (1,2%).

2.2. Uuringu metoodika

Käesolevas alapeatükis analüüsib töö autor empiirilise uurimise käigus kogutud andmeid. Uuritakse, milline on saadud toetuste mõju küsitluses osalenud ettevõttele. Samas vaadeldakse ka, millise hinnangu andsid ettevõtjad EAS toetuse mõjust nende ettevõttele. Autor viis läbi kvantitatiivuuringu Tartu maakonna EASi toetuste saajate vahel

ajavahemikus 2016-2020. Küsitluse eesmärk oli uurida Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu ettevõtete toetuse saamist ja kasutamist Tartu maakonnas 2016-2020.

Autor koostas küsimustiku, kus valimi moodustasid EASist toetust saanud Tartu maakonna ettevõtjad. Küsimustiku koostamisel saadi eeskuju Anu Kaljuste Tallinna Tehnikaülikooli bakalaureusetöö küsitluse põhjast (Kaljuste 2020), kust kasutati osasid küsimusi, millel muudeti sõnastust. Küsimustik koostati *Google Forms* 'is (vt Lisa 1) ning vastuste analüüs viidi läbi *Microsoft Excel*-is.

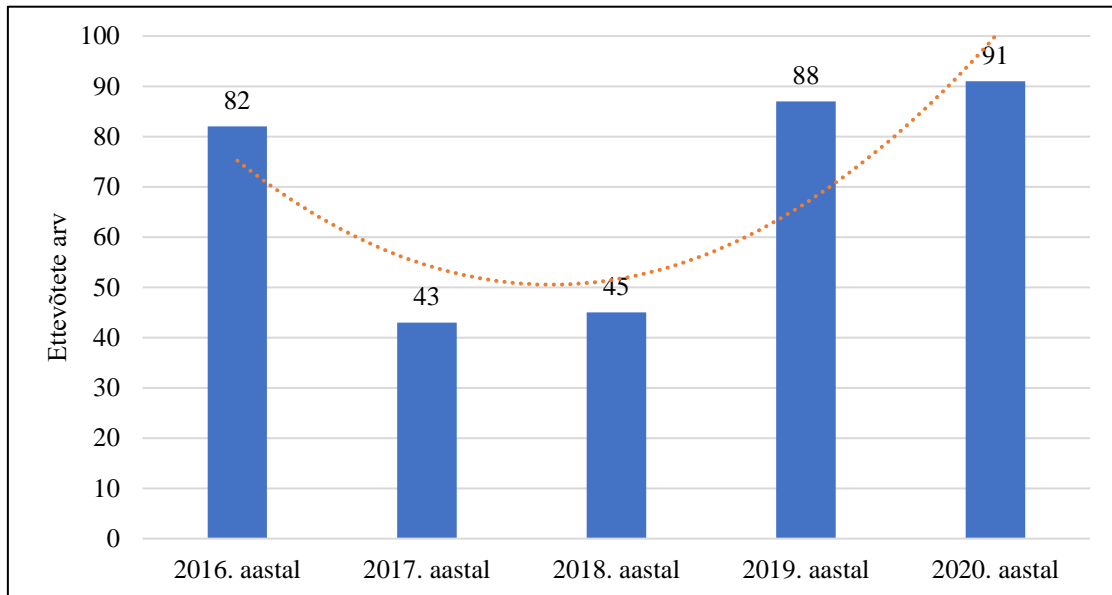
Andmeid ettevõtjate kohta saadi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest toetatud projektide andmebaasist ning Registrate ja Infosüsteemide Keskuse kodulehelt. Küsitlus viidi läbi ajavahemikul 15. jaanuar - 15. märts 2021.

Uuringus tuli EASist toetust saanud ettevõtete esindajatel vastata 18 kuni 20 küsimusele vastavalt vastuse iseloomust. Küsimustik sisaldas küsimusi ettevõtte üldiste andmete kohta, nagu ettevõtte juriidiline vorm, juhatuse liikmete vanus, ettevõtte põhitegevusala, ettevõtte suurus, ettevõtte vanus. Küsimustikus küsiti, mis aastal ettevõtte taotles EASilt toetust, mis aastal ettevõtte taotlus rahastati, mis põhjusel taotlesite EASi ettevõtlustoetust. Küsimustikus küsiti saadud toetuse mõju ettevõttele, kuidas hindate EASi toetuse mõju ettevõttele, kas ettevõtte oleks saanud areneda ilma saadud toetuseta. Samuti küsiti hinnangut EASi ettevõtlustoetuse kohta käiva info kättesaadavust, kas ettevõtte on märganud, et mõnda tegevusala eelistatakse toetuse andmisel teisele. Küsimustikus küsiti hinnangut, mis on oluline ettevõtlustoetuse taotlemisel EASist. Sooviti saada ettevõtlustoetuste taotlejate ettepanekuid ettevõtlustoetuste taotlemisel EASist. Samuti küsiti valimis ettevõtlustoetuste taotlejate ettepanekuid toetuse nõuete paremaks järgimiseks ning milliseid toetusi peaks EAS veel ettevõtetele pakkuma.

Lisaküsimusteks oli kas ettevõtte on saanud COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetust. Kui ettevõtte sai COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetust, siis kas toetus aitas ettevõttel kriisist välja saada või mitte. EASi poolt rahastati 349 projekti perioodil 2016-2020. Mitmed ettevõtted on taotlenud EASilt projektide rahastamiseks toetust perioodil 2016-2020 rohkem kui ühe korra, seetõttu valimi moodustasid 200 äriühingut, kes olid saanud ettevõtlustoetusi perioodil 2016-2020 üks või enam kordi.

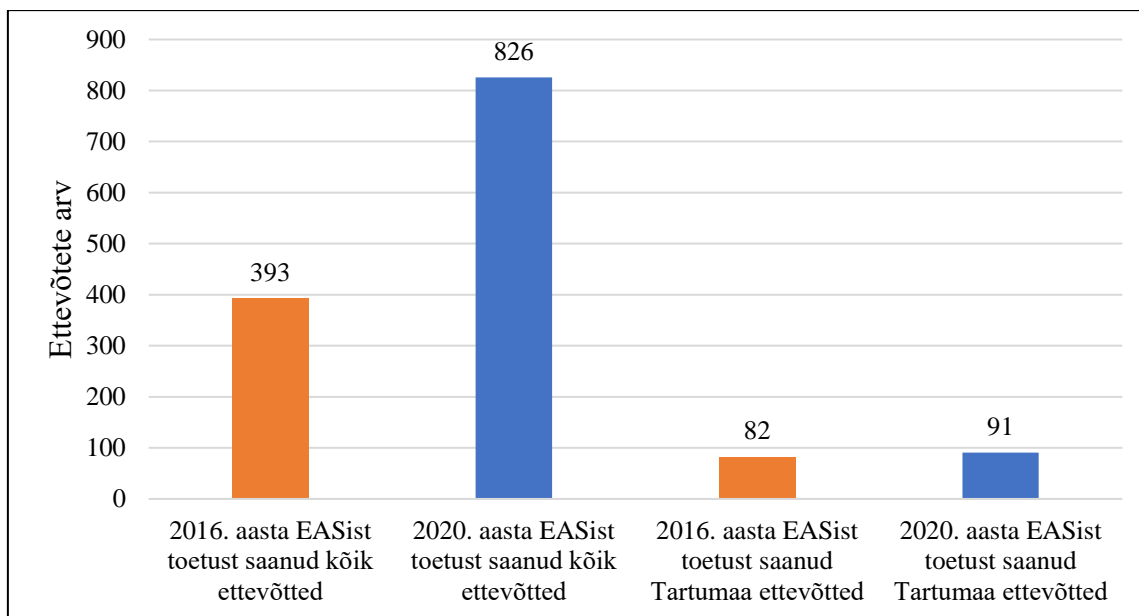
Esindatud olid erinevate tegevusvaldkondade ettevõtted. Küsimustikule andis tagasisidet 41 ettevõtet, mille küsimustiku vastamismäär on 20,5 %.

Järgnev joonis nr 3. annab ülevaate perioodil 2016-2020 EASist toetuse saanud ettevõtete arvust Tartu maakonnas.

Joonis 3. EASist ettevõtlustoetust saanud Tartu maakonna ettevõtjad. *Allikas: Allikas: Autori koostatud EASi andmete põhjal.*

Joonisel nr. 3 selgub, et uuritaval perioodil on enim projekte EASi kaudu rahastatud 2020. aastal, millal sai toetust 91 ettevõtet, 2019. aastal sai toetust 88 ettevõtet, 2016. aastal sai toetust 82 ettevõtet. Kõige vähem toetusi saadi 2017. aastal, millal sai toetust 43 ettevõtet ning 2018. aastal sai toetust 45 ettevõtet.

Joonis 4. 2016 ja 2020 aastal EASist ettevõtlustoetust saanud Eesti ettevõtete ning Tartumaa ettevõtete võrdlus. *Allikas:* Allikas: Autori koostatud EASi andmete põhjal.

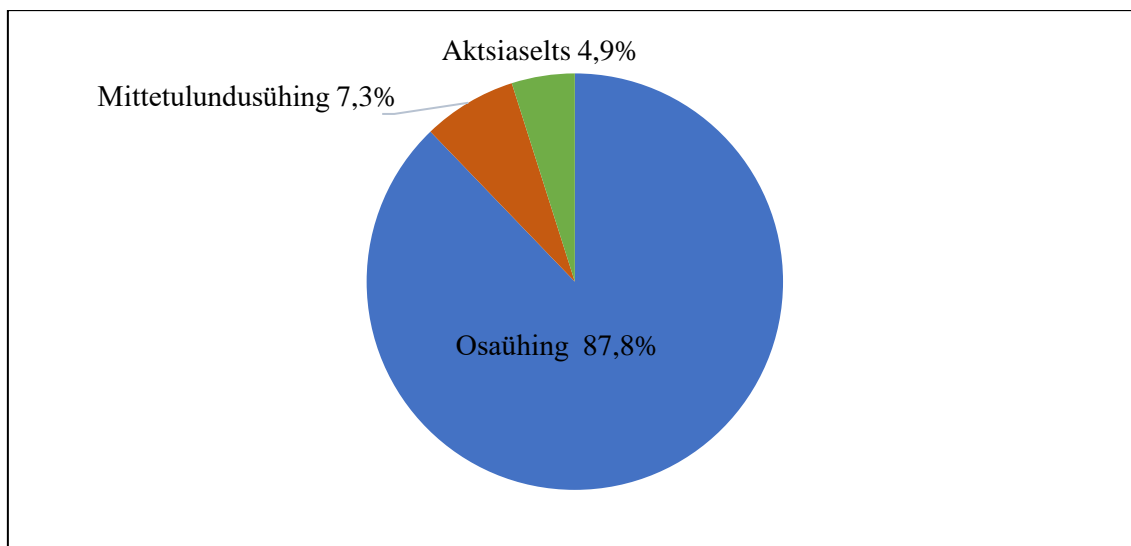
Joonisel nr. 4 on välja toodud kõik EASist ettevõtlustoetust saanud ettevõtted ning Tartu maakonnas EASist ettevõtlustoetust saanud ettevõtted 2016. aastal ning 2020. aastal.

Jooniselt on näha, et viie aastaga on Eestis olevate ettevõtete ettevõtlustoetuste arv kahekordistunud. Üheks põhjuseks võib olla, et EAS hakkas COVID-19 kriisi tõttu jagama COVID-19 mõjude leevendamise toetust mikro- ja väikeettevõtetele. Kuid Tartu maakonna ettevõtete arv, kes on saanud ettevõtlustoetuseid pole viie aastaga väga tõusnud. EASi toetustest lähtudes ei ole Tartu maakonnas ettevõtlusaktiivsus väga kasvanud.

2.3. Vastajate iseloomustus

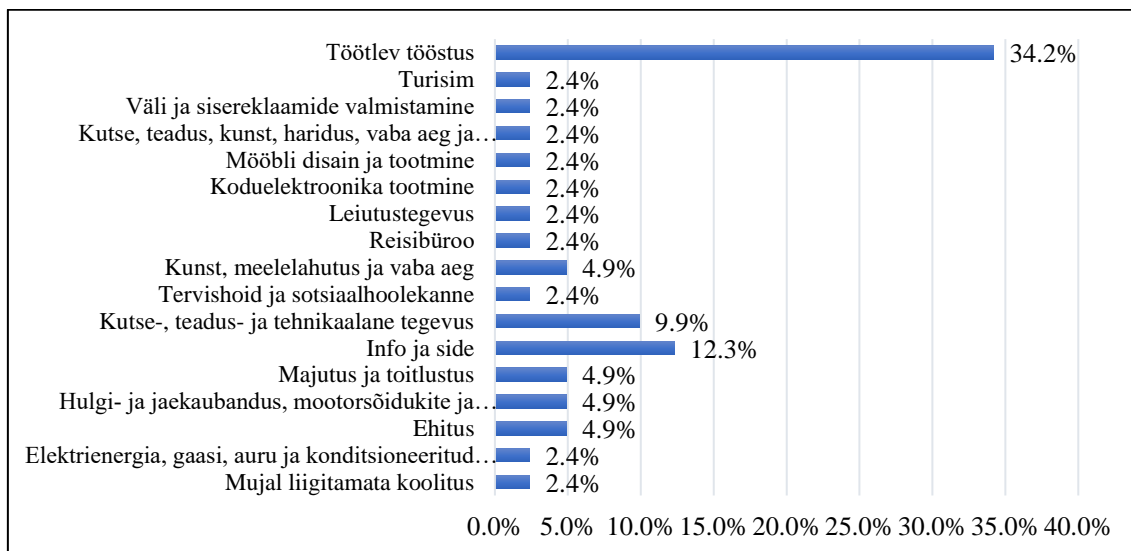
Käesolevas alapeatükis iseloomustab töö autor uuringus osalenud ettevõtteid juriidilise vormi, harulise kuuluvuse, ettevõtete suuruse ja vanuse põhjal.

Küsimustikule vastanud ettevõtete juriidiliste vormide jaotust illustreerib alljärgnev joonis nr. 5.

Joonis 5. Küsitlusele vastanud äriühingute juriidiliste vormide jaotus. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Jooniselt nr. 5 on näha küsitlusele vastajate jagunemist ettevõtlusvormi järgi. Osaühingute osakaal vastajate seas oli ülekaalukalt suurem, milleks oli 87,8%. Aktsiaseltside ja mittetulundusühingute osakaal oli vastavalt 4,9% ja 7,3%.

Joonis 6. Ettevõtete arvuline jaotus tegevusalade järgi. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Tartu maakonna ettevõtlus on mitmekesine. Tartu maakonna olulisemad majandusharud lisaks uuele tarkvaraklastrile on toidu- ja joogitootmine, metsa-, puidu-, masina-, metalli- ja elektroonikatööstus ning meditsiin ja biotehnoloogia (Tartumaa...2021). Küsitluses

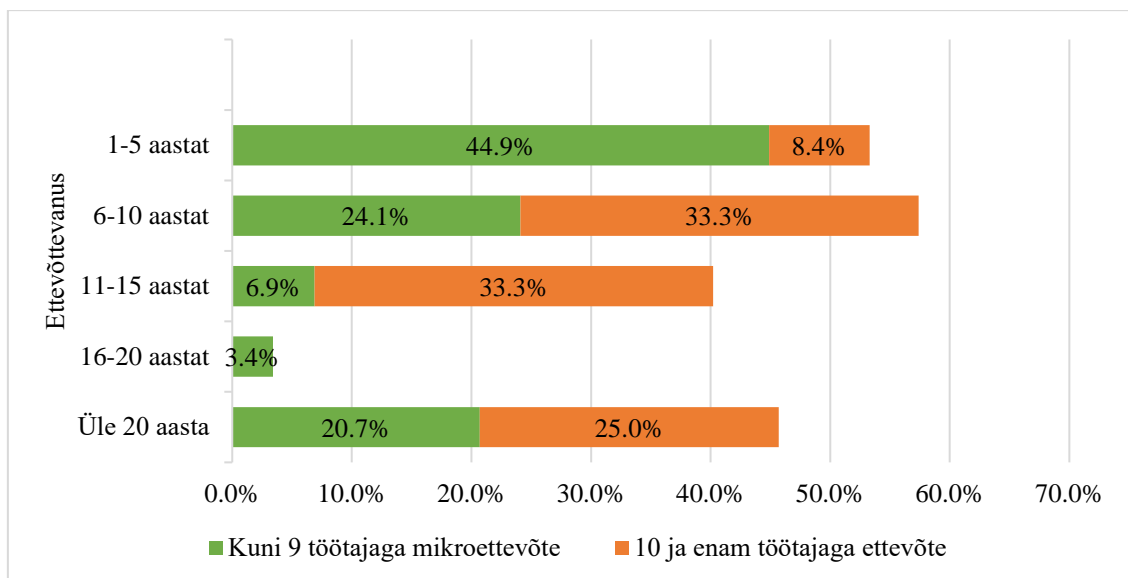
osalenud ettevõtted ei ole määratlenud oma tegevusala EMTAK koodi alusel, vaid on ise oma põhitegevusala määranud. Jooniselt nr. 6 toodud andmetest selgub, et toetuse saajate küsimustikule vastanutest ligikaudu pooled olid töötleva tööstuse (34,2%) ettevõtted. Järgnesid info ja side (12,3%) ning kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse (9,9%) sektorid. Seejärel järgnevad kunst, meelelahutuse ja vaba aja (4,9%), majutuse ja toitlustuse (4,9%), hulgi- ja jaekaubanduse, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi (4,9%) ning ehituse (4,9%) sektorid. Võrdselt jaotusid veel järgnevate tegevusalade järgi vastanud, milleks oli turismi (2,4%), väli ja sisereklaamide valmistamise (2,4%), kutse, teaduse, kunsti, hariduse, vaba aja ja meelelahutuse ühendatuna (2,4%), mööbli disaini ja tootmise (2,4%), koduelektroonika tootmise (2,4%), leiutustegevuse (2,4%), reisibüroo (2,4%), tervishoiu ja sotsiaaltoetuste (2,4%), elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise (2,4%) ning mujal liigitamata koolituse (2,4%) sektorid.

Tabelist nr. 4 selgub, et uurimustöös osalenud toetuse saanud ettevõtetest moodustas enamuses mikroettevõtted (70,5%). Järgnevad väikeettevõtted (22%), keskmise suurusega ettevõtted (5%) ning suurettevõtte (2,5%).

Tabel 4. Ettevõtete suuruse osakaal valimis (Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal)

Suurus	Osakaal valimis
Mikroettevõtte (alla 10 töötaja)	29
Väikeettevõtte (10-49 töötajat)	9
Keskmise suurusega ettevõtte (50-249 töötajat)	2
Suurettevõtte (üle 250 töötaja)	1

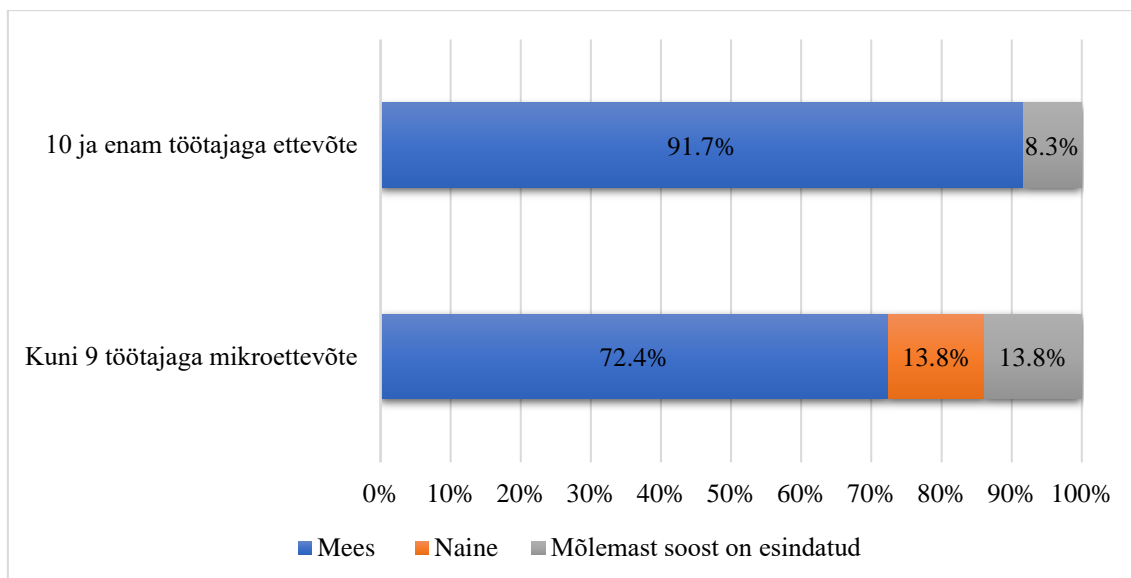
EAS toetuse saanud ettevõtteid iseloomustab ka nende ettevõtluses tegutsemise aeg.

Joonis 7. EASi toetuseid saanud ettevõtete vanus aastates. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

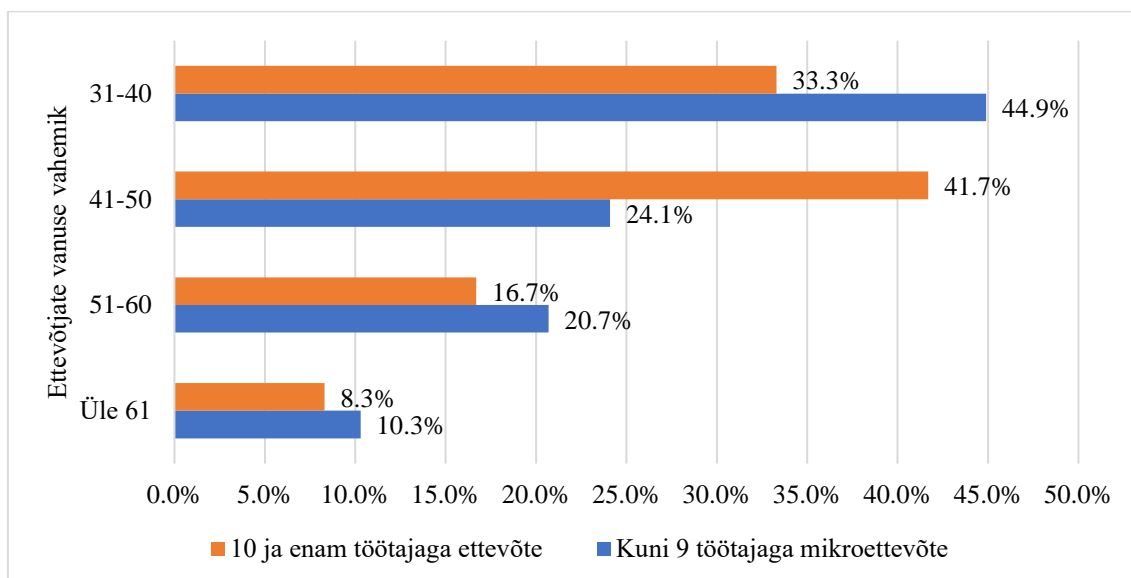
Jooniselt nr. 7 on näha, et kõige enam on ettevõtlustoetust saanud mikroettevõtetest perioodil 2016-2020 ettevõtted vanuses 1-5 aastat (44,9%), ettevõtted vanuse vahemikus 6-10 aastat (24,1%) ning üle 20 aasta vanused mikroettevõtted (20,7%). Vähem oli mikroettevõtteid ettevõtlustoetuste saajate hulgas vanuse vahemikus 16-20 aastat (3,4%) ning ettevõtted vahemikus 11-15 aastat (6,9%). 10 ja enam töötajaga ettevõtetes on ettevõtlustoetuse saanud ettevõtted vanuses 6-10 aastat vastavalt (33,3%) ning 11-15 aastat vanuses ettevõtted vastavalt (33,3%). Vähem oli ettevõtlustoetuste saajate hulgas 10 ja enam töötajaga ettevõttes vanuse vahemikus üle 20 aasta vastavalt (25%) ning 1-5 aasta vanuses ettevõttes vastavalt (8,4%).

Küsitluses küsiti täpsustavaid küsimusi juhatuse liikmete soo ning vanuse kohta.

Joonis 8. Ettevõtte juhatuse liikmete sooline jaotus. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Joonisel nr. 8 on näha, et Tartumaa ettevõtetes on kõige rohkem mehi esindatud 10 ja enam töötajaga ettevõttes (91,7%). Naised on esindatud ainult kuni 9 töötajaga mikroettevõttes (13,8%). Mõlemast soost esindatud inimesi on samuti kõige rohkem kuni 9 töötajaga ettevõttes (13,8%).

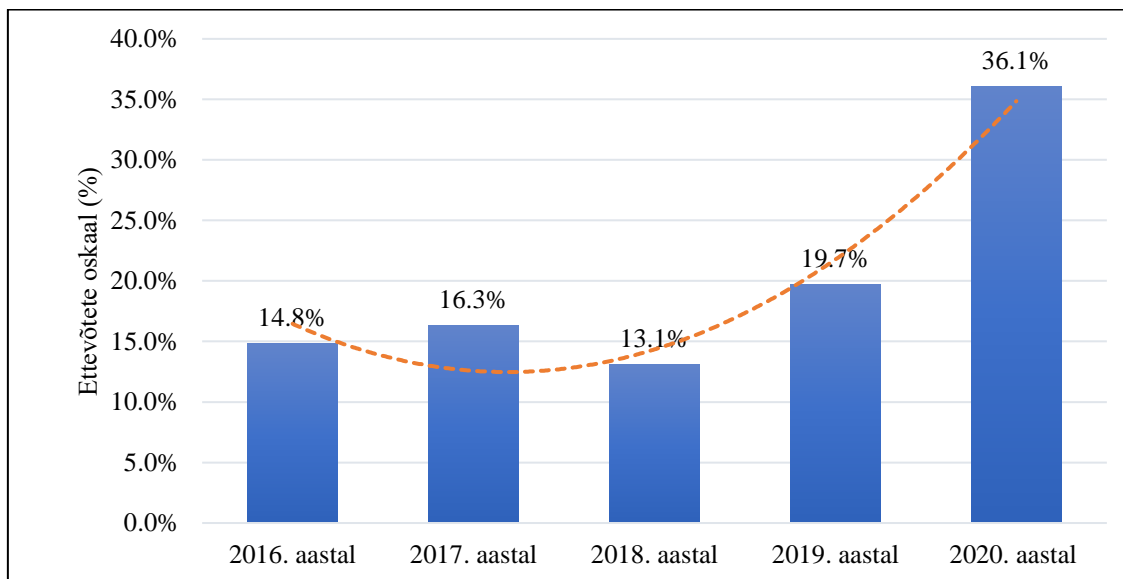

Joonis 9. Ettevõtte juhatuse liikmete vanuseline jaotus. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Jooniselt nr. 9 selgub, et Tartumaa ettevõtetes on kõige enam kuni 9 töötajaga mikroettevõttes esindatud ettevõtjad vanuses 31-40 aastat (44,9%). Järgnevad ettevõtjad vanuses 41-50 aastat (24,1%) ning ettevõtjad vanuses 51-60 aastat (20,7%). 10 ja enam töötajaga ettevõttes on peamine ettevõtjate vanus 41-50 aastat (41,7%) ning vanuses 31-40 aastat (33,3%). Järgnevad ettevõtjad vanuses 51-60 aastat (16,7%) ning vanuses üle 61 aastat (8,3%).

2.4. Toetuste taotlemise mõju

Käesolevas alapeatükis analüüsib töö autor uurimuse käigus kogutud andmeid, kes said EASilt ettevõtlustoetusi perioodil 2016-2020. Samuti vaadeldakse ettevõtlustoetuste taotlemise põhjuseid, ettevõtlustoetuste mõju ettevõtete arengule.

Joonis 10. Ettevõtete ettevõtlustoetuse taotlemise aastad EASilt. Allikas: Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Joonisel nr. 10 on välja toodud, mis aastal ettevõtted esitasid taotluse EASile. Antud küsimusele oli võimalik vastata mitme vastuse variandiga. Jooniselt selgub, et 2016. aastal esitas taotluse 9 ettevõtet (14,8%), 2017. aastal esitas taotluse 10 ettevõtet (16,3%), 2018. aastal esitas taotluse 8 ettevõtet (13,1%). Järgevatel aastatel 2019 esitati 12 taotlust (19,7%) ja 2020 esitati 22 taotlust (36,1%). Eeltoodus selgub, et perioodil alates 2019 on

ettevõtete EASi taotluste aktiivsus tõusnud. Neist 6 ettevõtet on taotlenud ettevõtlustoetust mitmel aastal.

Ettevõtlustoetuste eesmärgiks on toetada ettevõtete kiiret kasvu, suurendada ettevõtete ekspordivõimekust, panustada ettevõtete arengusse, innovatsiooni, suurendada toote arendust ning luua uusi töökohti.

Tabelist nr. 5 selgub ettevõtete toetuse taotlemise põhjuseid EASist. Kõige enam taotlesid kuni 5 aastased ettevõtted toetusi innovatsiooniks (35,7%) ning tootearenduseks (21,4%). Kõige rohkem taotlesid 6-10 aastased ettevõtted ettevõtlustoetusi ettevõtte arenguks (30%) ning ekspordiks (20%). Ettevõtted vanuses 11 ja enam aastat taotlesid kõige rohkem ettevõtlustoetust ettevõtte arenguks (23,5%) ja tootearenduseks (23,5%). Seoses COVID-19 kriisiga Eestis 2020. aastal oli võimalik EASist taotleda COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetust. Vanuses 11 ja enam aastat ettevõtete üheks taotlemise põhjuseks oli COVID-19 kriisi leevendamise (23,5%) toetus. Juhatuse liikmed, kes ei leidnud endale sobivat põhjust antud loetelus vastasid muu (22%). Ettevõtete poolt oli välja toodud muu all turism, loomemajandus, alustava ettevõtte starditoetus, patenditoetus, materjaliuuringud seadme detailide toetus, üle Euroopalise kongressi läbiviimise toetus, konverentsi toetus ning kultuuriprojekti toetus.

Tabel 5. Ettevõtete toetuse taotlemise põhjused EASist (Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal)

Toetuse taotlemise põhjused	Kuni 5 aastat (%)	6-10 aastat (%)	11 ja enam (%)	Osakaal (%)
Ettevõtte areng	7,1	30	23,5	20
Tootearendus	21,4	10	23,5	20
Innovatsioon	35,7	10	5,9	17
Eksport	7,1	20	11,8	12
COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetus	-	-	23,5	10
Muu	28,7	30	11,8	22
Kokku	100	100	100	100

Tabelist nr. 6 selgub küsitluses osalenud ettevõtjate arvamus, milline oli ettevõtlustoetuse mõju ettevõtte arengule. Suur osakaal vastajatest tõi välja, et tänu toetusele saadi

panustada ettevõttes uute toodete ja teenuste arendamisse. Kõige enam mõjutas antud toetuse mõju kuni 5 aasta vanuseid ettevõtteid (57,1%) ning 11 ja enam vanuses olevaid ettevõtteid (37,5%). Paljudele ettevõtetele tähendas toetuse saamine müügitulu kasvu. Kõige rohkem mõjutas antud toetuse mõju 6-10 aasta vanuses olevaid ettevõtteid (36,4%). Seoses COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetus aitas ettevõtetel püsima jääda. Kõige enam mõjutas antud toetuse mõju 11 ja enam vanuses olevaid ettevõtteid (18,8%). Toetus aitas ettevõtetel luua uusi töökohti. Kõige enam mõjutas antud toetust mõju kuni 5 aasta vanuseid ettevõtteid (14,3%). Vastajad, kes ei leidnud loetelust sobivat taotlemise põhjust valisid muu. Kõige enam valis muu 6-10 aastased ettevõtted (27,2%). Ettevõtete poolt oli välja toodud muu all toetused, mis võimaldasid ettevõtetes suurendada toodangu kasvu, võimaldas teha arendusi IT-valdkonnas, aitas katta ettevõtte tegevuses tekkinud kulusid, võimaldas tegeleda patendiga, võimaldas toetada kultuuriprojekte ning aitas toetada MTÜ seltsi liikmete tegevust.

Tabel 6. Ettevõtlustoetuste mõju sõltuvalt ettevõtte vanusest (Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal)

Ettevõtlustoetuste mõju	Ettevõtte vanus		
	Kuni 5 aastat (%)	6-10 aastat (%)	11 ja enam (%)
Uute toodete/teenuste arendamine	57,1	18,2	37,5
Müügitulu	7,1	36,4	12,5
COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetus	-	9,1	18,8
Uute töökohtade loomine	14,3	9,1	6,2
Muu	21,5	27,2	25
Kokku	100	100	100

Tabelist nr. 7 selgub, et kõige enam kuni 9 töötajaga mikroettevõtete seas oli ettevõtlustoetuse mõju suurem uute toodete, teenuste arendamisel (41,4%). Samuti aitasid ettevõtlustoetused suurendada müügitulu kasvu (17,2%) ning COVID-19 kriisi toetus (13,8%) aitas ettevõtetel püsima jääda. 10 ja enam suurusega ettevõtetele kõige enam mõjutasid ettevõtlustoetused uute toodete, teenuste arendamist (33,3%) ning ettevõtlustoetus aitas ettevõtetel luua uusi töökohti (25%).

Tabel 7. Ettevõtlustoetuste mõju sõltuvalt ettevõtte suurusest (Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal)

Ettevõtlustotuste mõju	Ettevõtte suurus	
	Kuni 9 töötajaga mikroettevõtte (%)	10 ja enam töötajaga ettevõtte (%)
Uute toodete/teenuste arendamine	41,4	33,3
Müügitulu	17,2	16,7
COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetus	13,8	-
Uute töökohtade loomine	3,5	25
Muu	24,1	25
Kokku	100	100

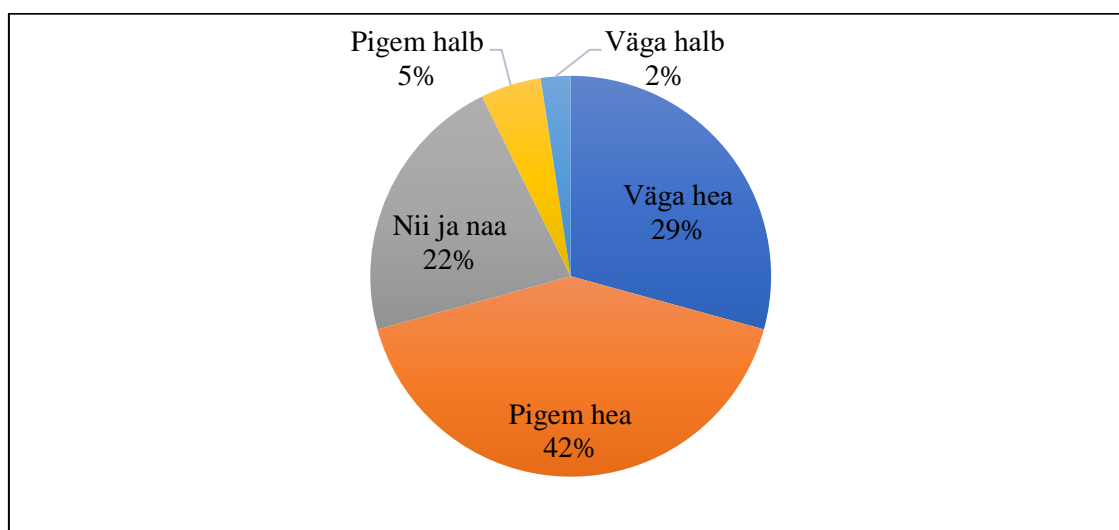
Toetuste saamisel on oluline nende sihipärane ning eesmärgipärane kasutamine, et saavutada maksimaalne tulemus.

Järgnevalt paluti ettevõtjatel hinnata EASi toetuse mõju enda ettevõttele. Tabelist nr. 8 selgub, et EASi ettevõtlustoetuste mõju on väga suur olnud ettevõtetele, kes taotlesid toetust aastatel 2016-2019 (31,8%). Pigem suurt mõju avaldas ettevõtete seas, kes taotlesid ettevõtlustoetust 2020. aastal (52,6%). Juhatuse liikmed, kes said toetust aastatel 2016-2019 vastasid, et EASi toetuse mõju nende ettevõttele on olnud nii ja naa (18,3%). Pigem väikest mõju avaldas ettevõtete seas, kes sai ettevõtlustoetust aastatel 2016-2019 (13,6%). EASi toetused on kõige positiivsemat mõju avaldanud ettevõtetele, kes taotlesid ettevõtlustoetust 2020. aastal. Kõikide vastanute arvamus ettevõtlustoetust saanud mõju kohta nende ettevõtetele oli keskmine 3,6. See tähendab, et ettevõtlustoetuste keskmine mõju ettevõtetele oli ligikaudu pigem suur.

Tabel 8. EASi toetuste mõju ettevõtetele (Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal)

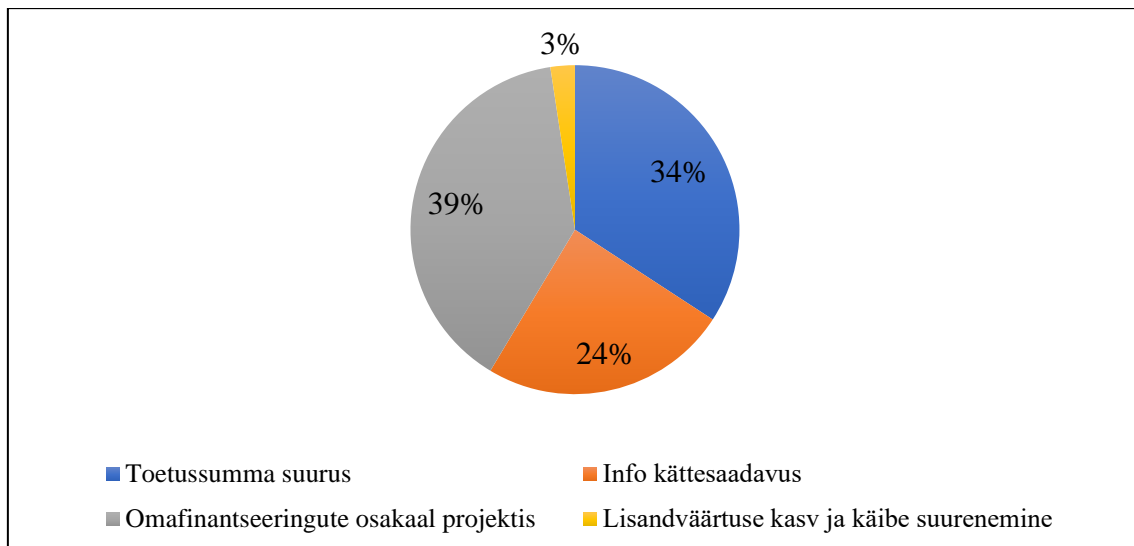
EASi ettevõtlustoetuste mõju ettevõttele	Ettevõtlustoetuse taotlemise aasta EASilt		
	2016-2019 (%)	2020 (%)	2016-2020 (%)
Väga suur	31,8	21,1	26,8
Pigem suur	22,7	52,6	36,6
Nii ja naa	18,3	10,5	14,6
Pigem väike	13,6	10,5	12,2
Väga väike	13,6	5,3	9,8
Kokku	100	100	100

Ettevõtlustoetuste kohta info ja ettevõtlustoetuste jagamise kord peab olema kättesaadav kõikidele ettevõtjatele. Joonisel nr.11 selgub ettevõtjate rahulolu ettevõtlustoetuste info kohta.

Joonis 11. EASi ettevõtlustoetuste kohta käiva info kättesaadavuse hinnang ettevõtjate poolt. Allikas: Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Jooniselt nr. 11 selgub, et 12 ettevõtjat (29%) vastanutest arvab, et EASi ettevõtlustoetuste kohta käiva info kättesaadavus on väga hea. 17 ettevõtjat (42%) on vastanud, et EASi ettevõtlustoetuste kohta käiva info kättesaadavus on pigem hea, 9 ettevõtjat (22%) vastas nii ja naa, 2 ettevõtjat (5%) vastas pigem halb ning 1 ettevõtja (2%) vastas väga halb. Kõikide vastanute arvamus ettevõtlustoetuste info kättesaadavuse kohta oli keskmine 3,9. See tähendab, et ettevõtlustoetuste info kättesaadavus on ligikaudu pigem hea.

Joonis 12. Ettevõtlustoetuse taotlemisel olulised aspektid. *Allikas:* Autori koostatud läbiviidud küsitluse põhjal.

Küsitluses uuriti, milliseid aspekte peavad ettevõtjad ettevõtlustoetuste taotlemisel oluliseks. Kõige enam peeti oluliseks omafinantseeringute osakaalu projektis (39%). Sellele järgnes toetussumma suurus (34%), info kättesaadavus (24%). Vastuses toodi eraldi välja, et toetuse puhul peetakse oluliseks ka lisandväärtuse kasvu ja käibe suurenemist (3%). Eeltoodus järeldub, et küsitluses osalenud ettevõtetele on väga oluline omafinantseeringu suurus EASist toetuste taotlemisel. Kuna enamus küsitluses osalenud ettevõtteid on mikroettevõtteid, siis esineb neil raskusi projektide omafinantseeringu nõude täitmisega. Samuti oli väga oluline ettevõtetele projektide teostamiseks EASist saadava toetussumma suurus.

Küsitluses sooviti teada, kas ettevõtjad on märganud, et EASis mõnda tegevusala eelistatakse toetuse andmisel teisele. 18 ettevõtjat (43,9%) vastasid, et on tähele pannud, et mõnda tegevusala eelistatakse toetuse andmisel teisele rohkem. 23 ettevõtjat (56,1%) vastasid, et ei ole märganud, et EAS eelistaks teatud tegevusala rohkem, kuhu toetust anda.

COVID-19 haigust põhjustab koroonaviirus, mis on geneetiliselt sarnane SARS koroonaviirusele (Mis... 2021). Koroonaviiruse COVID-19 pandeemia on põhjustanud globaalse kriisi, millel on mõju kõigile majandussektoritele (COVID-19.. 2021).

Järgnevalt sooviti ettevõtjatelt teada, kas nad on saanud COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetust. 65,9% ettevõtjatest vastas, et ei ole

saanud COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetust ning 34,1% vastas, et on saanud antud toetust. Küsitluses uuriti ettevõtjatelt, kas COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetus aitas neil kriisist välja tulla. 56% ettevõtjatest vastas, et antud toetusest ei olnud nende ettevõttele abi. 44% ettevõtjatest vastas, et COVID-19 toetusest oli abi kriisist välja tulemisel.

2.5. Vastajate ettepanekud

Järgnevas alapeatükis toob töö autor välja ettevõtjate seas läbiviidud küsitluse vastused ning teeb kokkuvõtte küsitluse põhjal saadud tulemuste kohta.

Alljärgnevalt on toodud ettevõtjate poolt tehtud ettepanekud ja soovitatavad muudatused, mis lihtsustaks EASist ettevõtlustoetuse saamist:

- omaosaluse vähendamine;
- kompetentsed inimesed, kes infot jagaksid;
- vähem bürokraatiat toetuste vormistamisel;
- toetuste summade alampiir peaks olema vaba;
- rohkem toetust seadmete ostuks;
- rohkem võimalusi mikroettevõtetele;
- teenuse arendamise toetused;
- toetuste andmine jätkusuutlikumatele ja tervematele ettevõtetele.

Ettevõtjate poolt tehtud ettepanekud, milliseid toetusi peaks EAS Tartu maakonna ettevõtjatele pakkuma:

- töötajate koolitamine ning praktiliste koolituste korraldamine välisriigis;
- suurem seadmete toetus;
- starditoetus vanematele ettevõtetele, kes asuvad uue valdkonnaga tööle;
- kunstile pühendatud toetusmeetmeid;
- käibevahendi puudujäägi katmise toetus;
- müügiinimese värbamise toetus;
- moodsa internetiturunduse toetus;
- kriisist väljumise toetus ettevõtetele, kellel on kasvupotentsiaal;
- teenusearenduse toetus;
- mentorprogrammid koos kontaktide vahendamise ja suunamisega.

Ettevõtjate poolt tehtud ettepanekud, kuidas oleks võimalik paremini EASi toetuse nõudeid järgida:

- kompetentsete inimeste olemasolu;
- taotluse protsess, dokumentatsioon teha mugavamaks;
- rohkem avatud ning vahetut suhtlemist;
- rohkem kodutööd;
- avalikkuse teavitamise nõuetele tuleks pöörata vähem tähelepanu.

Antud peatükis on ettevõtjate poolt välja toodud soovituslikud ettepanekud, mis parendaks ettevõtetele EASist ettevõtlustoetuste saamist ning projektidele esitatud nõuete järgimist.

2.6. Järeldused

Ettevõtlustoetused aitavad ettevõtetel äriideesid ellu viia ning rahastada oma edasist arengut. Käesolevas bakalaureusetöös uuriti ettevõtlustoetuste mõju ettevõtte arengule Tartu maakonnas EASi ettevõtlustoetuste näitel perioodil 2016-2020.

Ettevõtetele antud küsitluses vaadeldi ettevõtete kuuluvust, tegevusala, ettevõtte juriidilist vormi, ettevõtte suurust, mis oli toodud ka välja Reiljan (2004) ettevõtete analüüsis erinevate karakteristikute alusel, mis annavad lisainfot ettevõtluse arengutest ning spetsiifilistest probleemidest. Kallam (2003) on välja toonud, et ettevõtluse arengu hindamisel on tähtis vaadelda ettevõtete suurust, sest sellest oleneb nende käitumine ja juhtimine, mida antud töös väljendab töötajate arv ettevõttes.

EAS väljastab ettevõtlustoetusi, mis Prochazkova jt (2015) käsitluse järgi on otsesed toetused ning kui ettevõtetele määratakse toetusraha ning täidetakse ettevõttele ette antud tingimused, siis ettevõtte ei pea toetusraha tagastama.

Lõuna-Eesti ettevõtluse tõmbekeskuseks maakondadest on Tartu maakond. Tartu maakonnas on 2020. aastaks ettevõtete arv eriti kasvanud ehituses, elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise valdkonnas. Toetuse saajate võrdlus ja maakonna ettevõtete tegevusharu alusel jaotus demonstreerib hästi, et EAS toetuste fookus on just tööstusettevõtetel, kellel oli põhiline huvi tootearenduse ja innovatsiooni vastu, jm tegevusharudele, mis peaks looma olulisemalt suuremat lisandväärtust kui näiteks ainult vahendustegevus. Paljud laialt levinud tegevusharud ei pruugi kvalifitseeruda toetustele.

Kui võrrelda EASi toetuse saanud ettevõtjaid kogu Eestis ning EASi toetuse saanud ettevõtjaid Tartu maakonnas perioodil 2016-2020, siis on ettevõtlustoetuste saamise aktiivsus Tartu maakonnas väikeses kasvutrendis. Kogu Eestis on EASist ettevõtlustoetuste saamine antud perioodil kahekordistunud, siis Tartu maakonnas on jäänud enam vähem samale tasemele. Tartu maakonnas oli ettevõtlustoetuse saamine 2016. aastal ja 2020. aastal enam jaolt sarnane, siis 2017. ja 2018. aastatel sai ettevõtlustoetusi ligikaudu poole vähem. Tõusutrend algas 2019. aastal ning jätkus 2020. aastal. See tähendab, et võrreldes kogu Eestiga on Tartu maakonnas vaja suurendada ettevõtlusaktiivust ning selle üheks võimaluseks ongi ettevõtetel taotleda ettevõtlustoetusi EASist.

Tartu maakonna ettevõtlustoetuste mõju uuringus selgus, et mikroettevõtete puhul oli ettevõtlustoetuste mõju suurem kui väikeettevõtetes. Seda eriti uute toodete ja teenuste arendamises ning müügitulu kasvus. Siit järeldub, et müügitulu on oluline just mikroettevõtete kasvuks. Samale järeldusele on jõutud ka ettevõtlus- ja

innovatsioonipoliitika poolt tehtud uuringus, mis uuris samuti EASi toetuste mõju ettevõtetele.

Uuringust selgus, et EASist saadud ettevõtlustoetuste mõju Tartu maakonna ettevõtetele ettevõtjate hinnangul oli pigem suur. See on oluline, et nende ettevõtlustoetuste abil saab Tartu maakonna ettevõtlust arendada ja konkurentsivõimelisemaks muuta. Tulemustest selgus, et ettevõtjate hinnangul oli EASist saadava info kättesaadavus pigem hea. See loob ka eeldused ettevõtlustoetuste taotlemiseks EASist.

Uurimustööst järeldub, et osaühing on üks soodsamaid ettevõtlusvorme taotlemaks ettevõtlustoetusi EASist. Siit võib eeldada, et osaühingute osakaal ettevõtlustoetuste saamisel jätkuvalt kasvab. Üheks põhjuseks võib välja tuua, et osaühingul on EASist lihtsam ettevõtlustoetusi taotleda, sest osaühingute õiguslik vorm vastab toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning see omakorda mõjutab ettevõtlusvormi valikut ettevõtte alustamisel.

Vaadeldaval perioodil 2016-2020 küsitluses osalenud ettevõteteks olid põhiliselt mikroettevõtted. Sellest saame järeldada, et Tartu maakonna ettevõtetele on väga vajalik ettevõtlustoetuste olemasolu, et ettevõttes saaks uusi tooteid, teenuseid edasi arendada. Mikroettevõtetel on raskem pankadest ettevõtluse arendamiseks laenu saada. See annab võimaluse Tartu maakonna ettevõtetel luua uusi töökohti, suurendada ettevõtete tulu.

Uuringus selgub, et ettevõtted vanuses kuni 5 aastat ning ettevõtted vanuses üle 10 aasta saavad EASist rohkem toetuseid. Siit saab järeldada, et toetustel on suur mõju alustavate ettevõtete toetamisel. Samuti on näha, et vanematele ettevõtetele on oluline ettevõtlustoetuste saamine, mis aitab neil uusi tooteid, teenuseid arendada ning juurutada, mis tagaks ettevõtte edasise arengu.

Tulemustest selgus, et üle kolmandiku Tartu maakonna ettevõtjatest on saanud EASist ettevõtlustoetusi, mida on kasutatud tootearenduseks ning see on eriti aktuaalne Tartumaa Arengustrategia... (2018) seotud eesmärkide kontekstis.

Samas peab arvestama, et ettevõtlustoetuste mõju ei avaldu kohe toetuse saamisel, vaid selle mõjususe võib avalduda teatud perioodi pärast.

EASi toetused on ettevõtluses väga vajalikud, sest nende abil on võimalik Tartu maakonna ettevõtlust laiendada, luua juurde uusi töökohti ja tugevdada ettevõtete arengupotentsiaali.

KOKKUVÕTE

Ettevõtlus on oluline majanduse arengus ning piirkonna majanduslikku olukorda mõjutav näitaja. Ettevõtlikud inimesed aitavad kaasa meie riigi majanduse kasvule ning riigi iga kodaniku heaolu tõusule. Ettevõtjate tegevuse arendamiseks on Eestis loodud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, mis oma tegevusega aitab kaasa Eesti majanduse pikaajaliste strateegiliste eesmärkide saavutamisele ning EASi kaugem eesmärk on aidata kaasa Eesti kujunemisele üheks konkurentsivõimelisemaks riigiks maailmas (Ettevõtluse Arendamise... 2021).

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on EASi ettevõtlustoetuse mõju välja selgitamine Tartumaal 2016-2020 toetusi saanud ettevõtete näitel. Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks kasutati kvantitatiivse meetodina küsitlust, kus oli ettevõtjatel võimalik anonüümselt vastata. Töö empiirilises osas kasutatud andmed on pärit EASi, Registrate ja Infosüsteemide Keskuse kodulehelt ning Eesti Statistikaameti andmebaasist.

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad veel alapeatükkideks. Töö teoreetilises osas antakse ülevaade mõistetest ettevõtja ja ettevõtluse olemus. Bakalaureusetöös jõuti järeldusele, et erinevad teadlased käsitlevad mõistet ettevõtlus ja ettevõtja erinevalt, kuigi sisuliselt võivad need olla sarnased. Tänapäeval ettevõtlusega seotud mõisted seostuvad pigem uuenduste rakendamises, IT-lahenduste, innovaatiliste protsesside rakendamisega. Teoreetilises pooles iseloomustati ettevõtluskeskkonda ning tehti ülevaade EASi olemusest ja sealt saadavatest ettevõtlustoetuste liikidest.

Järgmisena analüüsiti küsitluse tulemusi ning toodi välja peamised põhjused, mis mõjutavad EASist ettevõtlustoetuste saamist Tartumaal. Küsitlusandmeid on statistiliselt analüüsitud ning tulemuste esitamiseks kasutati sagedus- ja protsentjaotusi. Läbiviidud uuringust selgus, et Tartumaa ettevõtete peamisteks põhjusteks ettevõtlustoetuseid EASist taotleda oli ettevõtte arengu, tootearenduse, innovatsiooni, ekspordi ning COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise jaoks. Ettevõtlustoetused aitasid Tartumaa ettevõtetel uusi tooteid ja teenuseid arendada, paljudele ettevõtetele tähendas toetuse saamine müügitulu kasvu ning uute töökohtade loomist. Seoses COVID-19

kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise toetus aitas Tartumaa ettevõtetele püsima jääda.

Uuringu tulemustest selgus, et EASi toetuste mõju ettevõtetele on olnud pigem suur ning ettevõtlustoetuste kohta info ja ettevõtlustoetuste jagamise kord on olnud pigem hea. Ettevõtjate jaoks peeti EASist toetuse taotlemisel olulisteks toetussumma suurust, info kättesaadavust ning omafinantseeringute osakaalu projektis.

Käesolevast uuringust saadi vastajatelt ettepanekuid ja soovitusi muudatuste tegemisel, mis lihtsustaksid EASist ettevõtlustoetuste saamist. Ettevõtjad tõid välja, et EAS võiks projektis omaosaluse nõude suurust vähendada, vähem bürokraatiat toetuse vormistamisel, rohkem võimalusi mikroettevõtetele projektides osalemiseks. Samuti avaldati arvamust, et EAS peaks rohkem toetusi andma jätkusuutlikumatele ja tervematele ettevõtetele. Juhatuse liikmetelt saadi ettepanekuid ka toetuste osas, mida peaks EAS Taru maakonna ettevõtjatele pakkuma. Juhatuse liikmed tõid välja, et EAS peaks pakkuma suuremat seadmete toetust, starditoetust vanematele ettevõtetele, kes asuvad uue valdkonnaga tööle, moodsa internetiturunduse toetust, mentorprogramme koos kontaktide vahendamise ja suunamisega. Samuti rõhutati COVID-19 kriisist väljumise toetuse olulisust ettevõtetele, kellel on kasvupotentsiaal. Ettevõtjad tõid välja ka ettepanekud, kuidas oleks võimalik paremini EASi toetuse nõudeid järgida. Ettepanekutes toodi välja, et soovitakse rohkem avatud ning vahetut suhtlemist, ettevõtlustoetuse protsess tuleks teha mugavamaks ning avalikkuse teavitamise nõuetele tuleks pöörata vähem tähelepanu.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Alas, R.** (2001). Strateegiline juhtimine. Tallinn : Külim. 200 lk.
2. **Alas, R.** (2005). Strateegiline juhtimine. Tallinn : Külim. 221 lk.
3. COVID-19 mõju Eesti majandusele. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/covid-19-moju-eesti-majandusele/> (12.04.2021)
4. **Desiagne, L.J., Duhautois, R., Redor, D.** (2010). Do Public Subsidies Have an Impact on New Firm Survival? An Empirical Study with French Data.
5. **Diandra, D., Azmy, A.** (2020). Understanding Definition of Entrepreneurship. International Journal of Management, Accounting and Economics, 7(5), 235- 241.
6. Digitaliseerimise teekaardi toetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/digiteekaart/> (12.04.2021)
7. Digitoetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/digitoetus/> (12.04.2021)
8. EASi ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika meetmete vahehindamine. (2017). Euroopa Liit Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid. https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2015/11/EAS_ettevõtlusmeetmete-vahehindamine_lõpparuanne.pdf (12.04.2021).
9. EASi strateegiline tegevuskava 2019-2023. (2018). EAS Enterprise Estonia. https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2018/09/EAS_Strateegiline_Kava-1.pdf (12.04.2021).
10. Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020. (2013). Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. <https://kasvustrateegia.mkm.ee> (12.04.2021).
11. ER027: Statistilise profiili kuuluvad ettevõtted maakonna ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi (2000-2017). (andmed uuendatud 19.04.2018). <https://andmed.stat.ee/et/stat> (12.04.2021).
12. ER0270: Statistilisse profiili kuulvad ettevõtted maakonna ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. (andmed uuendatud 25.01.2021). <https://andmed.stat.ee/et/stat> (12.04.2021).
13. ER030: Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted õigusliku vormi ja maakonna järgi. (andmed uuendatud 25.01.2021). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://andmed.stat.ee/et/stat> (12.04.2021).

14. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. (s.a). EAS. [veebileht] <https://www.eas.ee/eas/> (12.04.2021)
15. Ettevõtlusega alustamine ja toetused. (2012). Lifelong Learning Programme. https://www.antiigiveeb.ee/wp-content/uploads/2014/10/Ettevõtluse-võimalused_Eesti-keeles.pdf (12.04.2021).
16. Ettevõtte arenguprogramm. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/ettevotte-arenguprogramm-2/> (12.04.2021)
17. **Hartšenko, J., Sauga, A.** (2013). The role of financial support in SME and economic development in Estonia. Business and Economic Horizons, 9, 10-22. https://www.researchgate.net/publication/274293014_The_role_of_financial_support_in_SME_and_economic_development_in_Estonia
18. Ideekonkurss. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/ideekonkurss/> (12.04.2021)
19. **Kaljuste, A.** (2020). Ettevõtlustoetuste mõju maapiirkonna ettevõtluse arendamisel Muhu valla näitel. Kuressaare. 83 lk.
20. **Kallam, H., Kolbre, E., Lend, E., Möller, L., Reinhold, V., Simson, A. L., Uustalu, A. M., Venesaar, U.** (2003). Ärikorralduse põhiteadmised. Tallinn: Külim. 215 lk.
21. Kokkuvõte. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/ettevotlus/ettevotlus-ja-innovatsioonitoetuste-vahehindamise-kokkuvote-2014.pdf> (12.04.2021)
22. Käibemaksuseadus. (vastu võetud 10.12.2003, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.01.2013). – Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/125102012017> (12.04.2021)
23. **Kärsna, O.** (2009). Pissettevõtja käsiraamat. Tallinn: Ilo. 271 lk.
24. **Laas, A.** (2001). Ettevõtlus on elamise viis. Tartu : Peipsi Koostöö Keskus. 292 lk.
25. **Laidre, A., Reiljan, A., Golberg, I., Lukason, O.** (2004). Ettevõtte loomine ja äriplaan: rakendused tarkvaraga iPlanner. Tartu : Tartu Ülikool. 150 lk.
26. **Lillemets, J., Mõtte, M.** (2016). Maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamise meetme investeeringute mõjususe analüüs. Tartu: Eesti Maaülikool. https://ms.emu.ee/userfiles/instituudid/ms/MSI%20failid/Uuringud/Mojususe_uuring_a_ruanne_01_11_16_FINAL.pdf
27. Loomemajanduse inkubatsiooni arendamine. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/loomemajanduse-inkubatsiooni-arendamine/> (12.04.2021)
28. Maakondlike arenduskeskuste võrgustik. (s.a). Starditoetuse nõustamine. [veebileht] <https://www.arenduskeskused.ee/teenused/starditoetus/> (12.04.2021)

29. Majutusettevõtja käibe languse osaline hüvitamine. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/covid-majutus/> (12.04.2021)
30. **Mereste, U.** (2003). Majandusleksikon I. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus. 644 lk.
31. **Miettinen, A., Rikkinen, L., Teder, J.** (2008). Ettevõtlus II: Äriideest, äriplaanist, ettevõtte rajamisest ja kasvust. Tallinn : Külim. 247 lk.
32. **Miettinen, A., Teder, J.** (2006). Ettevõtlus I: Ettevõtlusest, ettevõtjatest, ettevõtluspoliitikast. Tallinn : Külim. 216 lk.
33. **Mihkelson, P., Kitsing, M., Lember, K., Rebane, T.** (2014). Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamine. EAS Enterprise Estonia. <https://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/ettevotlus/ettevotlustoetuste-vahehindamine-2014.pdf>
34. Mis on koroonaviiruse haigus COVID-19. Terviseamet. [veebileht] <https://www.terviseamet.ee/et/mis-covid-19> (12.04.2021)
35. Mittetulundusühingute seadus. (vastu võetud 06.06.1996, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.01.2009). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/13110829> (12.04.2021)
36. Opiq. (s.a). Ettevõtluskeskkond. [veebileht] <https://www.opiq.ee/kit/223/chapter/12504> (12.04.2021)
37. **Prochazkova, T., Krechovska, M., Ladislav, L.** (2015). Effectiveness of entrepreneurship policies: some evaluation research perspectives. *Amfiteatru Economic Journal*, 17(39), pp. 706-722.
38. Raamatupidamise seadus. (vastu võetud 20.11.2002, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.07.2019). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/115032019012> (12.04.2021)
39. Rakendusüuringute programm. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/rakendusuuringuteprogramm/> (12.04.2021)
40. Registrate ja Infosüsteemide Keskus. (s.a). EMTAK tegevusalad [veebileht] <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad> (12.04.2021)
41. Registrate ja Infosüsteemide Keskus. (s.a). Klassifikaatori otsing. [veebileht] <https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klassifikaatorOtsing.jsp> (12.04.2021)
42. **Reiljan, A.** (1997). Ettevõtte loomise ja tegutsemise alused. Tartu: Tartu Ülikool. 170 lk.
43. **Reiljan, A.** (2004). Ettevõtte: teooria ja rakendused. Tartu: Tartu Ülikool. 205 lk.
44. Riigi ettevõtlustoetuste mõju Eesti majanduse Konkurentsivõimele. (2010). Tallinn: Riigikontrolli aruanne Riigikogule. <http://www.arengufond.ee/upload/Editor/ettevotlus/Riigi%20ettev%C3%B5tlustoetuste>

- [%20m%C3%B5ju%20Eesti%20majanduse%20konkurentsiv%C3%B5imele_Riigikontroll_2010.pdf](#) (17.04.2021).
45. **Salu, M.** (2014). Ettevõtluse alused. Tallinn: Argo. 206 lk.
46. Sektoritevahelise mobiilsuse toetus teadlase palkamiseks. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/sektoriaalne-mobiilsus/> (12.04.2021)
47. Stardikapital, finantseerimine ja investeerimine. (2021). Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/alustav/finantseerimise-kaasamine/stardikapital-finantseerimine-%20investeerimine/> (12.04.2021)
48. Starditoetus on hoogu andnud ettevõtetele üle Eesti. (2019). Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/starditoetus-on-hoogu-andnud-ettevotetele-ule-eesti/> (12.04.2021)
49. Suurinvestori toetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/suurinvestori-toetus/> (12.04.2021)
50. Suursündmused. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/suursundmused/> (12.04.2021)
51. Tartumaa arengustrateegia 2040. (2018). Tartumaa Omavalitsuse Liit. https://tartu.ee/sites/default/files/uploads/Kontaktid%20ja%20linnajuhtimine/Arengukavad/Tartumaa_arengustrateegia2040.pdf (12.04.2021).
52. Teenused ja toetused. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenused/> (12.04.2021)
- TEPP Working Paper 2010-04, TEPP. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1640560
53. Toetatud projektid. *Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetatud projektide andmebaas.* <https://www.eas.ee/toetatud-projektid/> (12.04.2021).
54. Tootearenduse toetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/sf-tootearenduse-toetus/> (12.04.2021)
55. Tugiteenus- ja arenduskeskuste toetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/tugiteenus-ja-arenduskeskuste-toetus/> (12.04.2021)
56. Tulumaksuseadus. (vastu võetud 15.12.1999, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.01.2019). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122018051> (12.04.2021)
57. Tulundusühistuseadus. (vastu võetud 19.12.2001, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 24.05.2020). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/TÜS> (12.04.2021)
58. Uverskaja, E., Papp, Ü.M., (2012). Organisatsiooni sisekeskkond. https://www.tlu.ee/opmat/in/Organisatsiooni%20alusuuring/5_organisatsiooni_sisekeskkond__kultuur_ja_struktuur.html

59. **Vendamani, B., H.** (2018). Business environment – conceptual framework and policies. Vol. 4, No. 3, pp. 67-74.
60. **Villsaar, K., Tammik, L., Luhavee, T., Lauringson A., Tilk, S., Nurmsalu, K.** (2014). Ettevõtluse alusatmise toetuse mõjuanalüüs. Eesti Töötukassa. https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/EvATanalyys_30052014.pdf
61. Visit Estonia e-akadeemia. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [veebileht] <https://www.eas.ee/teenus/visit-estonia-e-akadeemia/> (12.04.2021)
62. Äriseadustik. (vastu võetud 15.02.1995, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.02.2021). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012021046> (12.04.2021)
63. Äriseadustik. (vastu võetud 15.02.1995, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.01.2004). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/693458> (12.04.2021)

LISAD

Lisa 1. küsimustik ettevõtjatele, kes on saanud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest ettevõtlustoetust

Tere!

Olen Tartu Maaülikooli üliõpilane ja oma õppeprogrammi raames teen bakalaureusetööd teemal “Ettevõtluse arenguvõimalused ettevõtlustoetuste abil Tartu maakonna näitel”. EAS-i toetust saanud ettevõtete andmed uuringu jaoks olen saanud Registrate ja Infosüsteemide Keskusest.

Uuringu tulemusi kasutatakse bakalaureusetöö koostamisel. Küsimustiku täitmiseks kulub umbes 10 minutit ja vastused jäävad anonüümseks.

Juhul, kui kiri on saadetud mittepädevale kontaktile siis oleks palve see edastada vastavat infot omavale isikule.

Palun Teil täita küsimustiku, mille leiate aadressilt: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeiKlBMqOGz1rFL117U4q9QFmIvZP-nnIhOB0UzAsL4wlk9Q/viewform>

Parimate soovidega

Liz Kallas

1. Teie ettevõtte juriidiline vorm
 - füüsilisest isikust ettevõtja;
 - osaühing;
 - aktsiaselts;
 - täisühing;
 - usaldusühing;
 - tulundusühistu;
 - mittetulundusühing.
2. Ettevõtte juhatuse liige (liikmed) on
 - meessoost;
 - naissoost;
 - mõlemad on esindatud.

Lisa 1 järg

3. Teie ettevõtte juhatuse liikme (liikmete) vanus on vahemikus
 - 20-30;
 - 31-40;
 - 41-50;
 - 51-60;
 - üle 61.
4. Teie ettevõtte põhitegevusala
 - töötlev tööstus;
 - elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine;
 - veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus;
 - ehitus;
 - hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont;
 - veondus ja laondus;
 - majutus ja toitlustus;
 - info ja side;
 - finants- ja kindlustustegevus;
 - kinnisvaraala tegevus;
 - kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus;
 - haldus- ja abitegevused;
 - tervishoid ja sotsiaaltoetused;
 - kunst, meelelahutus ja vaba aeg;
 - haridus.
5. Teie ettevõtte suurus toetuse taotlemise hetkel
 - mikroettevõtte (alla 10 töötaja);
 - väikeettevõtte (10-49 töötajat);
 - keskmise suurusega ettevõtte (50-249 töötajat);
 - suurettevõtte (üle 250 töötaja).
6. Teie ettevõtte vanus toetuse taotlemise hetkel
 - alla aasta;
 - 1-5 aastat;
 - 6-10 aastat;
 - 11-15 aastat;
 - 16-20 aastat;
 - üle 20 aasta.

Lisa 1 järg

7. Mis aastal Teie ettevõtte taotles EASilt toetust (võimalik valida mitu vastusevarianti)
 - 2016;
 - 2017;
 - 2018;
 - 2019;
 - 2020.
8. Mis aastal Teie ettevõtte taotlus rahastati? (võimalik valida mitu vastusevarianti)
 - 2016. aastal;
 - 2017. aastal;
 - 2018. aastal;
 - 2019. aastal;
 - 2020. aastal;
 - 2021. aastal.
9. Mis põhjusel taotlesite EASi ettevõtlustoetust? (võimalik valida mitu vastusevarianti)
 - alustav ettevõtja – starditoetus;
 - ettevõtte areng;
 - tootearendus;
 - innovatsioon;
 - loomemajandus;
 - turism;
 - eksport;
 - COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamine.
10. Milline on saadud toetuse mõju Teie ettevõttele
 - uute töökohtade loomine;
 - müügitulu kasv;
 - toodangu kasv;
 - uute toodete/teenuste arendamine;
 - arendused IT valdkonnas;
 - COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamine.
11. Kuidas hindate EASi toetuse mõju Teie ettevõttele?
 - väga suur;
 - pigem suur;
 - nii ja naa;
 - pigem väike;
 - väga väike.
12. Kas oleksite saanud oma ettevõtet arendada ilma saadud toetuseta?
 - jah;
 - ei.

Lisa 1 järg

13. Kuidas hindate EASi ettevõtlustoetuse kohta käiva info kättesaadavust?
- väga hea;
 - pigem hea;
 - nii ja naa;
 - pigem halb;
 - väga halb.
14. Kas olete märganud, et mõnda tegevusala eelistatakse toetuse andmisel teisele?
- jah;
 - ei.
15. Mis on Teie hinnangul EASi ettevõtlustoetuse taotlemisel oluline?
- toetussumma suurus;
 - info kättesaadavus;
 - omafinantseeringute osakaal projektis.
16. Millised oleksid Teie ettepanekud/muudatused, et EASist toetust saada?
-
17. Millised oleksid Teie ettepanekud, et oleks võimalik paremini EASi toetuse nõudeid järgida?
-
18. Milliseid toetusi peaks EAS veel ettevõtetele pakkuma?
-
19. Kas Teie ettevõtte on saanud COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetust?
- jah;
 - ei.
- Kui vastate küsimusele "jah", vastake viimasele küsimusele. Kui vastate küsimusele "ei", jätkake viimane küsimus vahele.
20. Kui Teie ettevõtte sai COVID-19 kriisiga seotud majanduskahjude vähendamise hüvitamise toetust, siis kas toetus aitas Teie ettevõttel kriisist välja tulla?
- jah;
 - ei.

Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Liz Kallas

_____,
(*autori nimi*)
sünniaeg 23.12.1998 _____,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö
Ettevõtlustoetuste mõju ettevõtete arengule Tartu maakonnas EASi ettevõtlustoetuste
näitel 2016-2020

_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja(d) on _Anne Pöder,
(*juhendaja(te) nimi*)

- 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
- 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
- 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor Liz Kallas _____
(*allkiri*)

Tartu, 23.05.2021 _____
(*kuupäev*)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

Anne Pöder
(*juhendaja nimi ja allkiri*)

23.05.2021
(*kuupäev*)